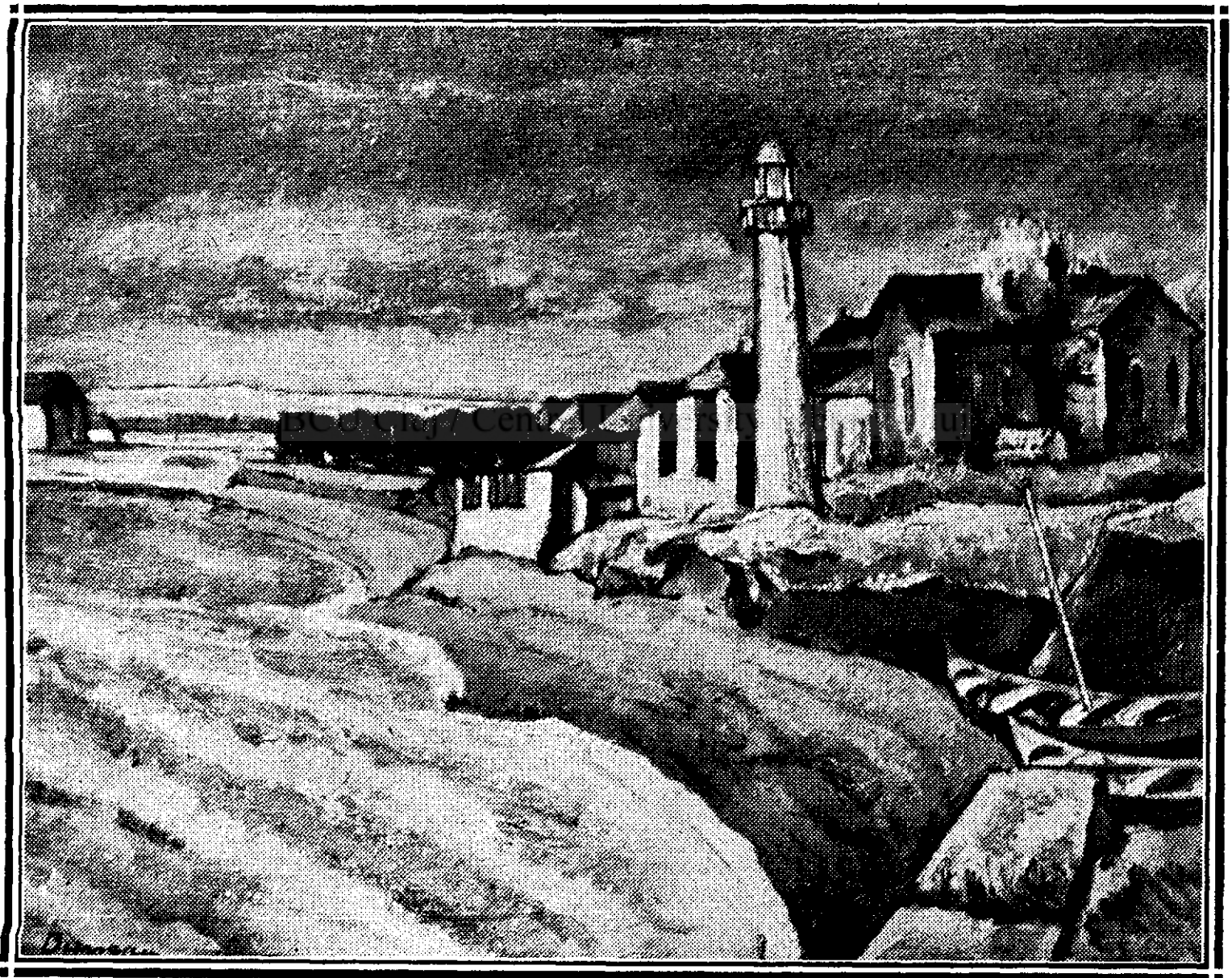

UNIVERSUL LITERAR

MARIUS BUNESCU: FARUL MANGALIA

In acest număr: FRANCIS JAMMES, ION PILLAT, N. I. HERESCU, CLAUDIA MILLIAN, SĂRMANUL KLOPȘTOCK, N. N. MATHEESCU, MIA FROLLO, G. CALINESCU, GABRIELE D'ANUNZIO, C. A. I. GHICA, MARCEL ROMANESCU, DOUGLAS IERROLD, B. MARIAN, I. BAILA, RUD. A. KNAPP, G. DIACUL, B. CECROPIDE și N. N. TONITZA

An. XLIII, No. 9.

27 Februarie 1927.

Lei 5.

FRANCIS JAMMES

ELEGIA X-A

I.

Când moartă de iubire îmi va fi inima :
Pe coasta unde vulpea își făure popasul,
In locul unde crește sălbatica lălea,
Pe-o caldă zi de vară doi tineri poarte-și pasul.
Să șadă sub stejarul stufos acolo unde,
Tot anul vântul bate și iarba mișcă'n unde.
Când moartă de iubire îmi va fi inima :
O, tu, care vei merge cu el îmbujorată,
Gândește-te la sufletul meu neodihnit,
Ce căuta pe coasta de vânt cutreerată
Un suflet clar și care să nu-l mai fi'rănit.
Să spui, o tu, într'una să spui : Era nebun
Ca și îndrăgostii clobani ai lui Cervante
Păscându-și capre albe pe pajști verzi de plante..
Ei păruseau bătrânul și fumegând cătun
In care, poate, 'n vremuri i-a chinuit iubirea.
Să spui : A fost asemeni sârmanilor păstori
Intr'un cimpoi să-și sufle, cântând, nefericirea,
Ce încercau, zadarnic, culcași pe pat de flori,

II.

Când moartă de iubire îmi va fi inima,
S'o fericiți. Se stinse ca raza unui păstrăv
In val de azur. Se stinse : o căzătoare stea.
Se stinse ca mireasma de-albastră clematiță.
Când inima muri-va, vă rog să n'o cătați..
Lăsați-o s'odihnească de-apururi liniștită
Pe sub stejarul unde un grangur o să cânte
Fecioarei Precurate slăvire nesfârșită,

III.

Când inima muri-va... Dar nu... Vino de-o cată..
O, vino de o cată cu vraja-ți parfumată.
Nu vreau să se ascundă de sărutarea ta.
O la o du cu tine la fel de aprig, ca
Atuncia când simțisem cum brațul tău mă strânge
La pieptul cald.. Nu plânge, iubita mea, nu plânge.

Să nu plângi. Vezi, viața frumoasă e și-adâncă
Eu te-am făcut să suferi și-am suferit cu tine..
Dar miei pășteau în tihnă zori limpezi pe coline,
Dar săruta lin luna încurarea-adâncă,
Dar căprioare'n albele rariști se-odihneau,
Dar veseli copilași din sânul bun mușcau,
Dar gurile de miere puneau fiori în trupuri
Dar dornică'ntră brațe mi te răsturnai încă..
Să nu plângi. Vezi, viața frumoasă e și-adâncă.

Când moartă de iubire îmi va fi inima,
Nu voi mai avea suflet și poate te-oi uita
Dar nu... Sunt fără minte... Eu nu te voi uita.

O inimă doar fi-vom a ta, iubita mea,
Și când voi bea din apa izvorului din luncă
Și-ți voi vărsa pe buze tot cerul siniliu,
Vezi, contopiți atâta noi doi vom fi împreună,
Că eu din noi doi care ești tu, n'o să mai știu.
Când inima mea fi-va...

Dar gândul îl alungă,
Iubito... Ți-a fost sânul de frig tremurător
Cum e un cuib de pasări în roua rozelor.
Și inima de-atâta iubire va pieri.
Spre tine se înalță cum sue în grădină
Din crinii albi spre ceruri, stingheră, o tulpină.
Nu mai sunt decât lucru. Nu mai pot să gândesc.
Nu mai sunt decât ochii-ți. Nu mai sunt decât roze.
Ce-ai regreta tu însă, când eu te părăsesc,
Dacă nu eram eu și ași fi fost doar roze ?

IV

Când moartă de iubire îmi va fi inima :
Suietul meu pe dealu'nverzît va mai veghia.
Pe dealul unde, tineri, veși merge trecători,
Ea va scîlpi prin ierburi ce ude sunt de zori.

Ea va pluti, în noapte, prin negura pe care
O lămurește plină o lacrimă de lună,
Și fragedă-o să fie ea roze ce se-adună
Suind, pe ziduri ude și vechi, tremurătoare.

S'o duce să se așeze la cușca 'ntunecată
Cu câinele ce doarme păzindu-și gospodarul ;
S'o duce să zâmbească la piatra așezată
Micușilor ce vicții nu i-au călcat hotarul.

Să mi se 'nece chinul atunci în mulțumire,
Și tânăra pereche ce din cătun venea
In locul unde crește sălbatica lălea
Să aibă suflet simplu și multă fericire.

Să te gândești la dâșii în ziua asta grea,
Plângi, plângi și plângi tu încă, plângi pe umărul meu..
Ești turburată, fiindcă te părăsesc azi eu ?
Inmiresmat sărutul ea zorii'ți tremura.
Hai, sufletele noastre să-și spună bun rămas,
Ca'n vremile bătrâne când pentru drumuri lungi
Se fluturau batiste pe întristat obraz,
Sub plopii printre care, pe drum, în sat ajungi.

Lasă. Te lasă toată durerii, și își lasă
Obrazul tău de lacrimi plânse sbuciumat
Domol să se aline pe pieptul meu ritmat,
Surăzi, cum se surăde mănuirea când te-apasă.

Trad. de ION PILLAT și N. L. HERESCU

Exodul sângelui

— Așează-te și vorbește-mi de durerea care te trimite aci, la marginea lămei, îndemnă abatele pe musafir, după ce mama Gentta lăsând zdreanța asta în mijlocul chiliei, se topi în dăra aburului împuțit adus de omul care bătuse la ușa bucătăriei ei.

— Haide, hotărăște, șezi, insistă călătorul către mogâldeța incremenită într-o țesătură de îndobitocire. — cum te cheamă?

— Din obișnuință, mi se zice Jvalo, începui flegmatic pușcăriașul; colegii mei de arest mi-au împrumutat însă mai multe porecle, treptat ca fie ce figură mărcăia care absolvia zidurile Toulonului, asemuind isprăvile lor, cu ale mele!

— Dar înainte de orice șagă, pântecul tău are nevoie de dogoare, se ridică grăbit abatele spre mătușa Gentta care înainta în flacăra unei lămpi aprinse, așezând pe masă un lup de mare imbitat cu unt. Părinții tăi trăesc? Șezi, roști cu duioșie abatele către nepotritul care măsura chilia cu priviri îndobitocite; mânăncă, haide, apoi ai să-mi povestești.

— Cum! se strădui ironic invitatul, nici că se putea într-alt fel!

— Dar mânăncă; apoi vei vorbi.

Și cel îndemnat la bunătațile mesei, începând a deversa rasolul, povestea un roman de aventuri vulgare, fără noimă, fără legătură. Mamă-sa, părâsind un prim amant, se trudea să încredințeze pe înlocuitorul lui, că el nu ar fi fost fructul legăturilor cu cel dintâi.

Și strigând cu o indignare feroce:

— Minciuna întotdeauna a fost premergătoare crimei! Am făcut-o! O crezusem ca un dobitoc. Ce ultragiu!

Mama Gentta intrând și eșind după trebuința schimbului mâncărilor, privea deopotrivă de mânioasă atât pe Jvalo cât și pe abate.

— Desigur, ingrămădirea anilor, aduceau cu ei asemănarea ce trebuia să am apacăturilor primului ci amant, Canalia, mă renega spre adâncă nedumerire a celui alt amant — tatăl meu de paie, chemat în momente de strămtorare.

— Lasă-i în întunericul vremurilor lor, bune sau rele, îl sfătuia abatele sugând un os de pește. Ori cari ar fi isprăvile lor, ele nu-ți dau dreptul să te amesteci, bârfindu-le neomenia! Apoi ridicând ochii:

— Colo, sus, stă o cârmuire care guvernează fapta cea rea ca și pe cea bună. Îmbucă dar, rugându-te pentru desrobirea lor, așteptând răsplata de apoi!

— Dar ce rost aveau șovăelile pe capul unui părinte nehotărât dacă nu mășevia adulterului și pentru cocoloșirea căruia, aveau atâta trebuință de mine alipindu-mă sau îndepărtându-mă sufletelor lor, după nevoia târguelii? Ei au voit-o, iar eu am împlinit-o pentru a risipi ocară neamului în noroi.

— Haide, fă după dorința preotului și ia din gustarea asta, cât vor îngădui sărmanele tale șale dahulate. Mai departe?

— Șeasăsprezece luni a mâncat din ea ftizia — boala șantezelor — epilogul depravării care așează în pometele fanate, flori de măr părguit. Tatăl meu, acela la al cărui căpătâi vegheam mai târziu, a stat până în sfârșit la capul ei, cu gesturi de mironos. Străsnică recompensă!

Și izbind masa:

— Dintr-o privire se naște un flor, a-

poi un zâmbet și în urmă o promisiune care nu întârzie să-și desăvârșească capriciul. Capriciul e preludiul decăderii care amțește ademenind și din care mai târziu se naște un clovn pentru a se procura societății o jucărie nouă. Contrastul? Ascultă-i grozăvia: dintr-o floare, un criminal; din fiorul făgăduințelor ei, o eternitate! „Exodul Sângelui” nehotărât, prea sfinte, — urlă mșalirul trântind un pahar, — care țâșnește dintr-o rană mai nehotărâtă și care se cheamă prostituția!

— Nu înțeleg!

— După cum nici ei nu au înțeles!

— Cu toate astea?

— În lipsa mea, mârșăvia ar fi încununat isprava cu mai puțină ironie. Ei m'au dat menajeriei sociale care așteaptă cât mai multe fiare pentru a le înțeșta răzburarea în cătușele înșeri, puterea unghiilor nu mai prețuiesc nimic. Altfel fericea ar fi fost mai puțin econoamă cu traiul lor. Treisprezece ani m'au înșelat cu cea mai nelegiuată dintre mincuni, alipindu-mi sângele rădăcit, de acela a căruia căldură nu voia să-l dogoare! Un părinte un tată de pae, un manechin umplut cu călți puțuroși, un tată născocit pentru trebuința de a ascunde rușinea pentru care cei douăzeci și unu de ani ai mei cari se așropău, aveau să le ceară socoteală. Adeseori mă pitulam în josul gaurilor cheilor și în dosul căroră se hotăra rostul meu pe lume! Se învinuiam nerușinații, unul de nelegiuirea celui alt, pe capul, pe sângele meu, pe ființa mea înreagă!

Nu de puține dați i-am întrebat care este tatăl meu, din care sânge trebuie să-mi adăp vinele rătăcite, la umbra căroră ploape să-mi răcoresc sufletul hilit de neînțelegerile lor? În schimb ei mă târguiau, mă scoteau la mezat ca pe un fotoliu vestit dar din nefericire schilod și care așteaptă îmbrățișarea unui telal flămând! Cucernice părinte, înțelegător a tot ce nu se mișcă fără

voia și grija Atotputernicului, un scaun eșit la pensie pe care ovreii păcălit amar, îl va pune pe focul său calic în jurul căruia se gudură înfrigurată ceata lui de ploduri, atât prețuiau în sufletul, în mintea, în dorința aceleia care se chema mama mea! Adesea îl auziam învinuind-o că i-a păcatul cu un altul, dar acest altul, nici odată nu purta un nume hotărât. Voiam să se sfârșească

Mama plecă la Menton pentru a-și momi boala. Ciorovăelile nu încetară nici aici. Din șoptele lor ipocrite înțelegem că pun ceva la cale. Într-o vreme am fost chemat în camera de decere. Socotind ridicolă ivirea mea între ei, o clipă am ezitat. Suerând însă la o împerețire a încercărilor, am intrat cu toată indiferența cuvenită amantului mamei mele.

— Azi sau mâine nu voi mai fi — mă întâmpină mama. Priveam nehotărât prin colțuri, în vreme ce ea își pironi migdalele cenușii ale ochilor, în tavanul adânc, umbrat de crestele lustruite ale unor ficuși.

— Atât mai bine, rumegai eu printre dinți. Ea urmă cu intervale mari între două cuvinte cu pleoapele aproape închise, cu o mână cercetându-și bătărie inimii, — cealaltă stând risipită în pluriile plăpumei stacojii, fără carne, galbenă, având parca două rânduri de degete și din care se scurgeau cârnurile îndelung zăcute.

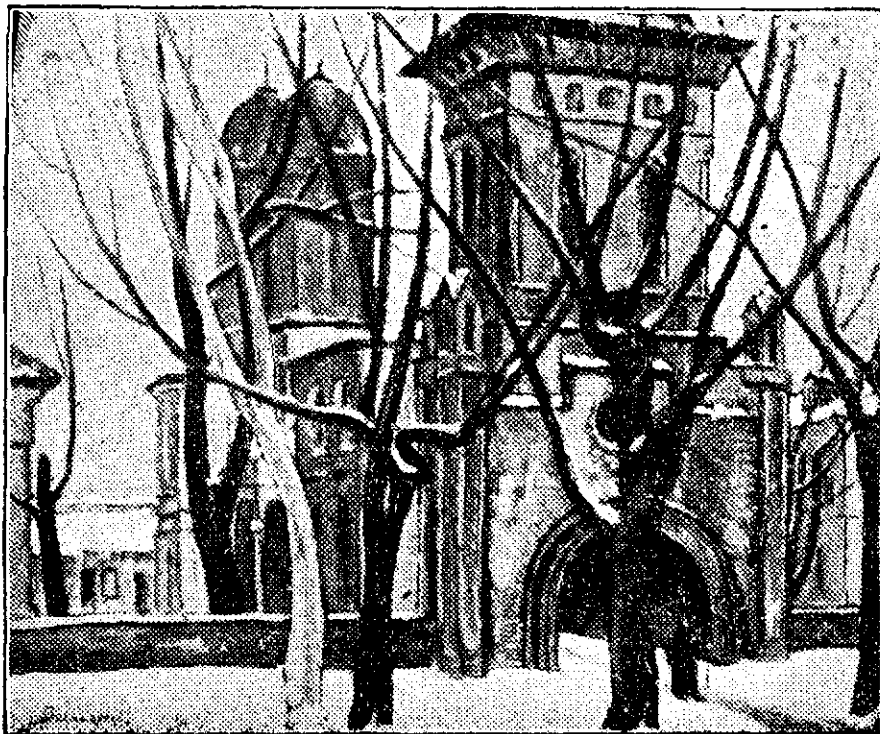
— Cu toate că el nu ar dori-o, tatăl tău trăind...

Povestitorul igni în sec, în vreme ce abatele păli străpuns de sulța unor prevescări stranii. Apoi vagabondul urmă, aproape țipând.

— Tatăl meu trăind! Tatăl meu trăia dar, și nemerucii îl furiau îmbrățișărilor mele!

— Trebuie să-mi îndeplinesc o datorie, cea mai sfântă dintre datorile unei mame, suspină moarta.

— Nu, nu mă înșelasem, nici de data asta nu se hotărise să-mi vorbească de tatăl meu cel adevărat, deși însăși buzele ei mărturisise că trăia! Am rugat-o în genunchi, nebun de groaza unei re-

nunțări spontane provocată de unghia morței care i se proptise în gât. Nici de data asta nu-l aflasem! A doua zi urmam încremenit cociugul. Ce odios cortegi: eu, amantul mamei și un servitor, martorul nelegiuirilor lor! Nici o floare, nici o panglică. Reîntorși, mă așteptam la o interpelare cu caracter casnic, ceea ce s'a și întâmplat. Confeream în biroul în care mirosul obraznic al jupeanelor mai trăia încă, ca un ultim decor al concubinajului. Nici dela el nu aflasem nimic. Mă chemase pentru o lecție de morală, sfârșind prin a-mi întinde un bilet de o mie lei prețul dreptului meu la moștenirea sângelui aceleia care plecase pentru a întineca mai mult misterul unei nașteri murdare! I-am smuls-o dreptuiitor cu o mână; cu cealaltă i-am încrăstat în beregată cinci unghii nespălate după care le-am retras pentru a le înfige în restul biletelor ce le zăriseam când a tras scartarul spre a mă milui.

— A murit?

— Graba de care aveam nevoie să scotocesc în restul camerei, nu mi-a îngăduit să mă mai ocup de nimic. În câteva zile am fost arestat într-o cărciumă mărginașă.

— Haide, adună-ți puterile minții, hotărându-te să te oprești cel puțin aci!

— Vorbe deșarte! Cercetează cu luare aminte în rostul acestor priviri tâmpite un trecut nesfârșit și un viitor care va înălțura înțelepciunea sfaturilor sfințitale, arătându-ți că truda lor a fost zadarnică vrutelor mele, asemenea bucatelor, un torent de ploaie după un răstimp secetos. Mai aproape, mult mai aproape de adevăr și cât mai mult departe de ipocrizie. Aproape, mai aproape, așa... până la el. Ce fel sfinția ta nu a avut odrasle?

— Nici odată!

— Faptele lor imitând pe ale mele, te-ar fi scutit de atâtea zadarnice poze. Nici o metresă?

— Da...

— Atunci, la ce atâtea înconjur nefolositor?

— Am gonit-o!

— Desigur, cu progenitura în pântec?

— Purta în pântec stigmatul neînfrânării-lor mârșave; altfel i-ași fi strivit pe amândoi!

— Te-a înșelat!

— M'a mârșit!

— De mult?

— Și fără a lăsa timp abatelui:

— Am fi petrecut de minune, dacă sfinția ta ar fi început povestile amору-lui dela început. Un popă aventurier, resemnat în acest golf al lumii cu miros de tămâie și perfidie!

— Și continuând pe acelaș ton batjocoritor, sorbind din pahar:

— Desigur că nu era numai a obrazului sfinției-tale, altfel nu ai fi avut de ce să o îndepărtezi?

— Am aflat mult mai târziu; am gonit-o blestemându-i neamul și nu mai știu nimic!

— Hotărârea de a închide aparent rana unei amintiri urâte, se găsește într-o disgrațioasă contradicție cu acest stângaci și ipocrit „nu mai știu nimic“! Dar totuși era vorba de o situație ne-regulată, pe care cel puțin trebuia să o bănuiești dacă nu să o afli?

— Când am bănuț-o, am plecat!

— Duiosă răzbuțare!

— Și adăugând cu o indignare vicleană:

— Răzbuțarea este dovada îngustimei sufletului și a minței; sufletul și mințea sunt opera voinței celui de sus, care se pesomoraște la cea mai ușoară înfrângere. Ași fi dorit să nu o săvârșesc; ei au voit-o, pentru că în deboșeriile lor

au uitat să-mi hotărască un tată, de care are nevoie cel din urmă derbedeu, un tată al cărui strigăt pornit dela marginea lumii se aude la cealaltă margine — un strigăt pe care eu însă nu l'am auzit nici chiar de lângă sânul lui; — un tată din sfaturile cărui aveam trebuință să-mi adăp pornirile care în lipsa lor au găsit porțile Toulonului, un tată al cărui braț mi-ar fi smuls cuțitul din mână care în goana cercetărilor, săvârșea o crimă risipind un sânge nevinovat! Am făcut-o scotocind că l'am aflat, am ucis, bănuind în primul întâlnit un tată care mă renega aprig, ca și cum nu a fost dat să fiu născut din fapțură omenească!

— Și aplecându-și ochii în palme:

— Dar asta nu ațată și nici nu scade mila celor ce au avut un părinte și a celor ce nu i-au purtat lipsa și derul. Răzbuțarea este mijlocul prin care înfiercapriciul firei într-o povăță urmașilor noștri — urmași criminali ai ascendenților mai criminali! Nu, nu m'am înșelat; am găsit consfințirea acestui adevăr, iar răzbuțarea o va avea acela care va socoti într'altfel, decât e scris în „Testamentul ei“.

Abatele păli, în vreme ce Jvalo urină:

— După isprava schingiuirei amantului mamei, am făcut o revizie culeușului ei clocit. Nimic! Duhoarea îndelungatei zăceri îmbiase păreții. Miros rănced de medicamente devenite nefolositoare; parfumuri cu miros și ațături lascive; cioburi, scrisori de amor, embleme și felurimi de zarzavaturi zvârlite de dincolo de rampă, zornăind în atingerea aerului provocat de cercetările mele migăloase, în căutarea lucrului de prej.

— Și întinzând abatelui un plic murdar:

— Și pachetul asta „Testamentul“ prin care îmi lasă moștenire... călugărul din Garandou!

Abatele apucând hârtia, citi cu înmărmurire, în vreme ce Jvalo asculta, înecându-și râsul în vinul pe care-l plescăria cu lăcomie.

„Tatăl tău cel adevărat, este abatele „Aventin lângă Toulon la Garandou. Era concubinul meu în vremea când părăsindu-mă pentru farsa ce-i jucasem jurându-i că ești copilul lui Armand, convenisem, a-mi petrece zilele cu tatăl vitreg. Mergi dar și revindică-ți paternitatea!“

Jvalo lovi cu putere masa, prefăcând paharul în cioburi.

— Și răsuțindu-se spre abate:

— Haide, în sfârșit, să moștenesc pe tata! De bună seamă sfinția-ta nu mă mai recunoaște!

— Și Jvalo, abia stând în picioare, după ce a scotocit desordonat prin buzunare, risipind pe jos mai multe potloage, îndărjit de ezitarea preotului:

— Iată... da... dacă boarfele astea ar putea șopti, te-ar scuti de atâtea frământare!

— Și dând peste o mucava din soacile căreia zâmbea învechit, portretul din vremuri al lui Aventin:

— La naiba îi lipsește numai graiul cu care să strige că-mi ești de-abinelea tată!

— Ce vrei de la mine? țipă abatele din scaunul de rugăciune în care leșinase.

— Vreau să...

— Și ochii eșii din orbite, îi trecură dincolo de gene.

— Dar nu am avut copii!

— Dar o amantă ai recunoscut! Trebuiește dar să o apropii amintirilor, cu sarcina ce purta în momentul când ai lepădat-o!

— Cu o sarcină de care era culpabil un altul!

— Ți-a jucat renghiul, momindu-vă pe amândoi — renghiul pe care voești să mi-l joci tu acum mie, iscoadă mincinoasă ascunsă în ipocrizia giubelei! Dar n'ai să isbutești! De altfel, tânguiala lor pe capul meu, îmi hotări pe cât înțelegem, un alt tată decât cel pe care mi-l dăruia mama ca pe o jucărie de revelion; erai sfinția ta! Amantul ei chiar convenise în cele din urmă a nu se mai socoti părintele meu în care timp s'au petrecut scene din cele mai nostime. Tot ce reține însă mințea mea împovărată de grija de a nu-l afla, este acel „altul“ repetat cu o furie turbată în ciorovăiala lor necernică! Mi se rezervase dar surpriza pentru mai târziu?

— Ori cine ai fi, vei părăsi locul asta dis de dimineață, potolindu-te în colțul unde voi hotări eu și numai eu; vei primi întregul sprijin al avutului meu secăt și cea mai nelămurită opunere voinței mele, te va spulbera!

— Haide părinte, tresări Jvalo, află că nici o semeție din lume nu va isbuti să mă umilească mai mult!

— Or care ar fi isbutirile unuia sau altuia, ele nu vor depăși marginile răbdării mele, — mâine te vei depărta de aci!

— S'a sfârșit, urlă Jvalo, smulgând neobservat un cuțit din panoplie! Ingridorarea de a nu te fi putut regăsi în veci, întrece cu mult teama furiei sfinției-tale!

— Dar abatele fără a răspunde ceva, se năpusti asupra lui Jvalo, în vreme ce acesta lovind colțul mesei lampa se răsturnă stingându-se într'un tumult surd. O luptă aprigă urmă în întuneric. Un păt de pasăre în trecere, o întrerupse în care timp se auzi o horcăială. Toaca vecherniei deșteptă cucul din ceasornic.

— Am scotocit că sfinția ta, m'a rămas de data asta, bodogăni mama Gentta somnoroasă, despiciând întunerecimea cu un sirop de foc care tremura în scurgearea seului din sfeșnic.

— Și din prag, cercetând sub streășina mâinei adusă la frunte, urmă căscând:

— Bine—credincioșii și-au început măntăniile, zoriți de ei!

— Apoi înaintând:

— Părinte!!!

— Lunățarea se opri. Flacărea ei înroși pantofii abatelui.

— Dumnezeuul nostru! urlă mama Gentta în întunericul de afară.

— Iar din colțul în care Jvalo încremenise, venea o mormăială de cavou:

— De acum primesc osânda voastră, ori care i-ar fi asprimea: oca sau ștreangul, căci în hotărârea judecătorilor pă-mântului, desigur că va sta scris o slove înmuate în sângele lui tata că mi-am ucis pe „tata“.

— SFARȘIT —

SARMANUL KLOPȘTOCK

Dela Platon la Durkheim

— ANALOGII —

Sar părea imposibil de găsit analogii între sistemul filosofic, idealist al lui Platon și sistemul sociologic, pretins științific al lui Durkheim. De fapt ele există. Omul de știință, scrupulosul observator de fapte, neînduplecatul empirist Durkheim se regăsește, în bună parte, în metafizicianul idealist Platon. Principial, dacă nu și metodic. Pentru că metoda sociologului Durkheim este cu adevărat empiristă: se străduie în a găsi fapte în a le pricepe și a le cataloga. Monumentala lucrare „Les formes élémentaires de la vie religieuse” constituie în această privință un album pitoresc de nenumărate fapte sociale. Pe câtă vreme anticul filosof din Atena n'a avut nici când desarta ambiție de a-și supune imaginația și avântul subiectiv unei nesuferite verificări în fapte. Și nu numai în metafizică sau etică. Ci și în politică și sociologie — spre deosebire de empiristul Aristoteles — Platon, în reputata lucrare Statul sau Republica, a dat drum liber unei imaginații fertile creatoare, unui impresionant eșafodaj de idei, unei majestoase construcții de logică. Ar fi poate o deosebire de metodă a vremii. Ceeace n'ar fi tocmai exact, pentru că în antichitate l-am avut pe empiristul Aristot și în vremurile moderne pe metafizicianul Hegel.

În ori și ce caz, era în metoda lor ceva din atmosfera timpului. Durkheim — metafizician de pură speță — n'a putut scăpa atmosferei de metodă empiristă a timpului său.

Dar mari sunt minunile lui Dumnezeu și infinite resursele minții omenești! Dacă atmosfera timpului a impus lui Durkheim o metodă semi-empiristă, apoi concepția lui subiectivă a cristalizat faptele cercetate în jurul unor teorii prestabilite. Durkheim nu s'a lăsat încântat în cadrele experienței, ci și-a conturat experiența după conceptul său prestabilit.

Pentru Durkheim empirismul e o formalitate goală. A adunat fapte de sigur, și fapte enorm de multe, dar pe acestea le-a orânduit, după teoriile sale. Or procedeul acesta nu e științific. Știința se pleacă faptului; și formează teoria din coordonarea, prin similitudine sau diferențiere a acestor fapte. Metafizica însă n'are un metod analog. E o fixare de teorii, dincolo de ori și ce dată a experienței. Și dacă se introduce un mic viclesug, de a se ține seamă de fapte, interpretate și orânduite în sensul unei teorii preconceptuate nu avem de a face de fel cu știință; ci metafizica rămâne aceeași, pentru neștuitori cu o scripitoare poizgăită de aur: superficiala adunare de fapte.

Durkheim e un metafizician la fel cu Platon: e ceeace vrem să arătăm acum. Trei analogii importante putem face între concepția filosofică subiectivă a lui Platon și concepția sociologică „științifică” a lui Durkheim. Aceste analogii vor fi privitoare la, concept, la societate și la diviziunea muncii în societate.

a) După Durkheim faptul social este de natură morală. Faptul social e un *sumum* mental. Deși răsărind din moralul indivizilor, el este aparte și exterior acestor indivizi. Caracteristicile principale ale faptului social sunt: 1) exterioritatea sa față de indivizi; și 2) acțiunea exercitivă, ce el o exercită față de acești indivizi. În adevăr, faptul social se cristalizează într-o instituție, care e

exterioară indivizilor și care exercită o constrângere morală asupra lor. Esența faptului social este exclusiv morală, după Durkheim. Constrângerea, de care e vorba în caracteristica faptului social, nu e de natură materială; ci pur etică: e o constrângere, care constă în tirania moravurilor, a opiniei publice, a normelor morale. „O crimă, scrie într'un loc Durkheim, nu este o crimă, fiindcă o pedepsește societatea, ci este o crimă fiindcă astfel socotește societatea”. Crima nu e o vătămare materială; ci o daună morală.

Într'un cuvânt, un fapt social în aspectul unei colectivități morale. Bunoară conceptul, sau mai bine zis concepturile, cu cari gândim constituiesc fapte sociale.

Iată în adevăr, ce explicație dă acestor concepte Durkheim:

„Reprezentarea sensibilă este într'un flux perpetuu nu rămâne conformă cu ea însăși. Conceptul însă este în afară de timp și de spațiu; e un fel de a gândi fixat și cristalizat. Un concept este universal. Conceptul este o reprezentare impersonală; nu e conceptul meu, nu e conceptul tău; e conceptul comun; prin el inteligențele umane comunică. A gândi logic înseamnă a gândi impersonal, a gândi sub specie aeternitatis. Impersonalitate și stabilitate sunt caracterele adevărului. Categoriile sociale — concepte — sunt lucruri sociale. Ritmul vieții sociale este la baza categoriei timp, spațiul ocupat de către societate furnizează materia categoriei spațiului, forța colectivă a fost prototipul conceptului de forță eficientă, element esențial al categoriei de cauzalitate. Categoriile — conceptele — sunt cadrele permanente ale vieții mentale”. (Les formes élémentaires etc. „Conclusions”).

Și în altă parte tot Durkheim adaugă, evidente reminiscențe din Descartes:

„Rațiunea e tot ce e mai impersonal în noi. Căci rațiunea nu e rațiunea mea, ci rațiunea umană, în general. Ea este puterea, pe care o are spiritul de a se ridica deasupra particularului, a conti-

gentului, a individualului pentru a gândi sub forma universală”.

La fel gândia și Platon.

Și pentru el există idei tipice, forme generale și abstracte. Din ciocnirea ideilor minore ale indivizilor iau naștere ideile mari, generale și eterne, planul și tipul de idee comună.

Pentru Platon ideea-tip este o realitate dar un model, către care aspiră indivizii, în tendința irealizabilă de a ajunge perfectul. Platon, mai târziu, se va despărta de școala academici și va susține individualizația ideilor. La Platon însă, rămâne clar stabilit, ideile au formă tipică. Analogia cu conceptul durkheimian nu e greu de făcut.

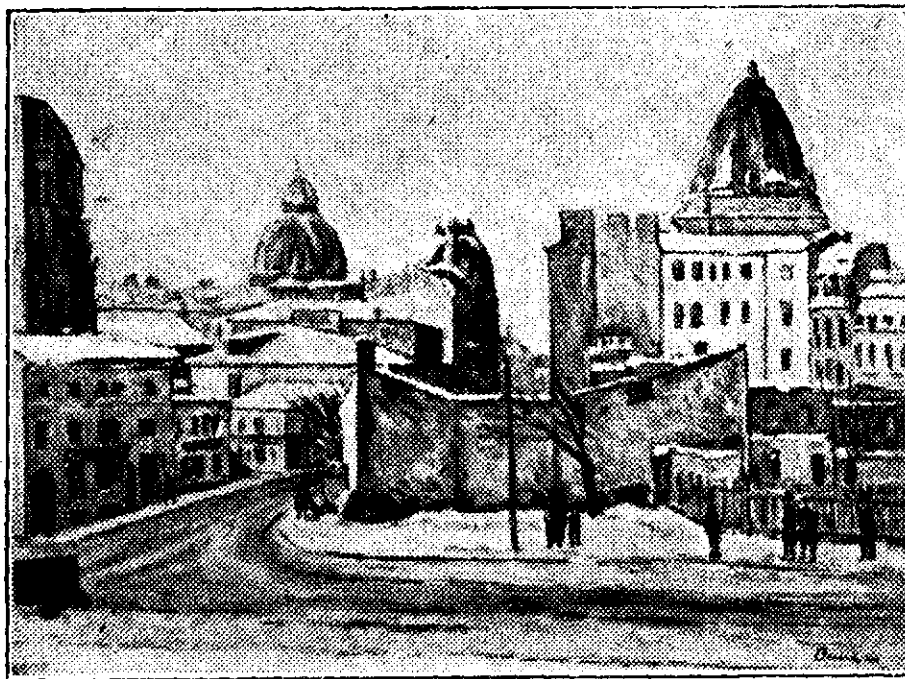
Ca și filosoful francez, Platon crede și el că rațiunile umane minore se desprind dintr'o rațiune universală superioară. Ideea și rațiunea universală constituiesc substanța tuturor lucrurilor; ele există în sine și pentru sine, absolut, etern și statornic. Lumea sensibilă nu capătă realitate decât numai într'u atâta întru cât se împărtășește din o adevărată și eternă realitate, care este lumea ideilor.

Așa dar, și la filosoful francez și la cel grec avem concepția despre o colectivitate morală de sine stătătoare și durabilă, faptul social sau conceptul și ideea-tip platoniciană.

b) Pentru Durkheim societatea este o realitate sui-generis, de natură morală și de esență autoritară, fiind exterioară conștiinței indivizilor, deși rezultând numai din aceste conștiințe.

Realitatea societății ar fi să stea: în cutume, în moravuri, în norme etice și juridice. Constrângerea, pe care o exercită societatea asupra indivizilor e o constrângere etică: suntem încadrați în moravurile societății și suferim jugul moralei comune, inconștient.

Societatea apare ca expresiune a unui suflet și a unei voinți colective. În cartea amintită „Les formes élémentaires”, etc., Durkheim ne-a arătat structura și fizionomia societății, în faza primitivă, deci într'o fază simplificată și mai ușor de înțeles. Societatea, în această fază, avea, îndeosebi, veștmânt religios. Iată cum ne prezintă autorul caracteristica religiei primitive totemice și implicit deci caracteristica societății primitive:

MARIUS BUNESCU: CALEA VICTORIEI

N O R A

de GABRIELE D'ANNUNZIO

„Totemismul este religiunea nu a cutărui animal sau a cutărui om sau a cutărei imagini, ci a unui fel de forță anonimă și impersonală care se găsește în fiecare din aceste ființe, fără ca să se confunde cu vreuna din ele“. (Op. cit., pag. 269).

„O societate — scrie Durkheim — e o realitate sui-generis, o sinteză idealistă de idei și sentimente individuale, care îi dau o realitate proprie“. „Conștiința colectivă este forma cea mai înaltă a vieții psihice, pentru că este o conștiință a conștiințelor“.

E nevoie să mai amintim că în cunoșcuta „Republică“ a lui Platon se dă tot o astfel de explicație psiho-socială statului? Platon consideră statul (societatea) ca expresiunea unui suflet colectiv. El găsește perfecte analogii în constituția statului ca și în constituția sufletului omenesc. „E un lucru hotărât, afirmă Platon, dispozițiile morale sunt aceleași în individ ca și în stat. Rezultatul asemănării este că individul este înzestrat cu virtuțile statului, că e cumpănat, curajos, cumpătat ca și statul. Rațiunea reprezintă în el pe magistrați, curajul pe războinici și poftă pe simbriași“. (Platon, „Republică“, Cartea IV).

Să spus că Durkheim ne-a prezentat o filosofie autoritară prin faptul că glorifică atotputernicia societății.

Exact același lucru face și Platon când sacrifică pe individ statului, pentru că statul e o idee, o realitate, în funcție de care sunt toți indivizii.

c) Durkheim, într-o altă lucrare de proporții „Division du travail social“, face constatarea că progresul societății, că mecanismul vieții sociale constă tocmai într-o diferențiere treptată a funcțiilor sociale. Diviziunea muncii nu numai în viața economică, dar în întreaga viață socială, a prilejuit și prilejuiește progresul societății.

În primele timpuri, solidaritatea socială era mecanică, prin similitudine și reprimare penală. Evoluția civilizației a dus la o transformare a sistemului de solidaritate socială; solidaritatea mecanică prin similitudine s'a transformat în solidaritate organică prin diferențiere, și anume prin diviziunea muncii sociale.

Dar, cine nu știe că în „Republică“ sa, Platon pune la baza întocmirii sociale tocmai această diviziune a muncii sociale și anume diferențierea pe categorii sociale cu funcții sociale precise? Magistrații trebuiau să judece, militarii să mearsească și să muncească pentru buna dezvoltare a statului.

Am stabilit analogiile ce există, principial între concepția lui Durkheim despre: concept și faptă socială, despre societate și despre diviziunea muncii și concepția lui Platon asupra aceluiași probleme.

Dar metodic există asemănare sau deosebire?

Arătam la început că ar părea să fie, în adevăr, o diferență de metodă. Că adică, metoda lui Durkheim ar fi empirică și metoda lui Platon idealistă. În fond însă, există și metodic, deplină analogie. Empirismul lui Durkheim e pur formal. Departe de a se conforma lui, îl confirmă pe acesta concepției sale respicibile. Și apoi, chiar științific vorbind, metoda moralistă a lui Durkheim e defectuoasă, pentru că moralul nu se poate preta unei cercetări și clasificări științifice. Seriam altă-dată în alt articol:

„Moralul, sufletescul reprezintă diferențialul în faptele sociale, or nu acesta poate fi obiectul științei. Știința cercetează similarul, identicul. E curios cum

— Cu bine, donna Clara!

Urarea aceasta maternală o făcea să zâmbească cu tristețe; căci își dădea seama că sână'atea o părăsea puțin câte puțin, pentru totdeauna, poate.

Ea se silea din răsuputeri să lupte împotriva răului, să-și mențină drept trupul înalt, în cînda slăbiciunii ce creștea pe zi ce trece. Părea atât de robustă încă, cu toate sbârciturile feței, cu tot părul ei alb! Și apoi spera că primăvara care venise cu tot alaiul ei de flori și frunze, cu vremea ei caldă, o va vindeca și o va salva poate. Va fi de ajuns să aibă energia să lupte și să nu se lase răpusă. Încrederea aceasta îi înviora mintea, o făcea aproape veselă și ea, asculta cu plăcere strigătele copilărești ale Evei și tot astfel cântecele norei sale.

Parfumul acesta de tinerețe care plutea în jurul ei, miremele primăverii cari îmbălsămau întreg cuprinsul firii, trezeau o nouă viață întrînsa... Și totuși, cu toată veselie aceasta înconjurătoare, simțea în suflet o doză de amarăciune: Nemulțumirea care naște vesnic din pricina conflictelor. Când nora ei, văzînd-o palidă printre razele de soare ce străbăteau ferestrele odăii, își întrerupea cântecul cuprînsă de respectul acela compătimitor pe care îl au oamenii săaătoși pentru cei bolnavi, și o întrebă dacă se simțea într'adevăr bine, donna Clara răspundea:

— Da, Francesca, mă simt bine. Poți să cânti.

Dar tonul surd al glasului ei, dovedea o iritație înăbușită care nu scăpa Francescăi.

— Vrei să-ți fac patul, mamă?

— Nu, nu.

— Dorești ceva?

— Nu, nimic.

O cuprîndea enervarea și atunci deschidea ferestrele și, rezemată de pervaz, respira cu nesaț aerul proaspăt și înviorător. Uneori chema pe mica Eva, nepoata ei, care se repezea la ea, zgomotoasă și zămbitoare.

preîndeau evoluționistii să stabilească o relație causală între moralul — diferențiat — al diverselor fenomene sociale. Dimpotrivă o relație causală nu se poate stabili decât între date identice. („Societatea de mâine. Anul III, No. 24, „Individul în raport cu istoria“).

Aceste date identice asupra cărora să se poată face cercetări și catalogări științifice, se găsesc în structura materială a societății, în viața ei economică; iar nu în structura etică a societății, în viața ei moralo-juridică!

Deci și metodic Platon și Durkheim se ascămănu, în linii generale bineînțeles, pentru că acesta din urmă a amplificat, a complicat și a clarificat concepțiile și metoda celui dintâi. Spre scandalizarea tuturor doctilor profesori de sociologie noi afirmăm, la finalul acestui articol de confruntare ideologică, că „empiristul“ Durkheim este un autentic și vrednic urmaș al metafizicianului Platon. Și că în concluziile „științifice“ ale filosofului francez se pot găsi, cu ușurință, premisele metafizice ale marelui filosof grec.

N. N. MATHEESCU

— O, bunicuțo! striga fetița fără să-și dea seama de durerea pe care o pricinuia genunchilor bătrânei.

Și în vreme ce Eva se odihnea, donna Clara simțea o plăcere nespuse să desmierde buclele blonde ale copilei. Câteva clipe risipa asta năvalnică de tinerețe îi făcea bine și simțea undind și întrînsa o senzație de bucurie înconștientă, sau simțea mai de grabă că în trupul acesta micuț retrăia prin transmisiune ereditară ceva din propria ei făptură. Ea ridica atunci căpsorul fetiței ca și cum ar fi voit să citească în ochii ei adânci și mirați.

— Are ochii și fruntea, lui Valeriu, nu e așa Francesca?

— Da, mamă, adică fruntea și ochii d-tale.

Atunci încrețiturile se înmulțeau pe figura donnei Clara și ea zâmbea binevoitoare.

Pe urmă, când fetița cuprînsă de o frenezie de zburdăciune, o lua la fugă, donna Clara rămânea înmărmurită și se simțea oarecum abătută. Încet, încet, efortarea pe care o făcea ca să alunge senzația aceasta devenea penibilă. O neliniște vagă care căpăta cu timpul forma spaimii, apoi o adevărată groază.

— groaza omului care, pierzându-și curajul, se vede lipsit de apărare în fața pericolului, — impresura și paraliza sufletul ei. Simțea nevoia să se întindă și în vreme ce își rezema capul pe speteaza jilțului, simțea o adevărată ușurare. Dar patul acela mare care singur ocupa aproape întreaga odaie și în care soțul ei murise cu vreo o cincini ani mai înainte, o îngheța de groază. Niciodată nu va mai consimți să se culce în el, de oarece i se părea că s'ar înăbuși. În neliniștea ei îi trebuia cât mai mult aer și lumină; și ura singurătatea pentru că avea iluzia că orice contact cu lucrurile tinere și voioase îi hărăzeau o întinerire.

De aceea când Gustav, fiul ei mai mic, o convinsese cu blândețe, primi să i se pună un pat, sus deasupra serei, într-o cameră unde soarele bătea toată ziua.

De abia se instalase aci, de abia presimțise că poate nu se va mai scula nici odată, că o liniște desăvârșită luă locul spaimii. Stătea acum în așteptare și nimic nu era mai trist decât așteptarea asta lungă decât stingerea aceasta înceată a unei făpturi omeneste.

Noua ei odaie avea pereții goi și înfățișarea unei încăperi care nu mai fusese locuită până atunci. Printr'una din ferestre se vedea hotarul câmpiei și linia sumbră a dealurilor, iar în patele lor profilul muntelui Montecorno, care sub zăpadă părea o statuie uriașă de marmoră.

Și zilele treceau. Valeriu, absent, nu trebuia să se întoarcă decât peste două luni sau chiar trei. Din patul bolnavei liniștea se răspândea în toată casa, era înăbușirea aceea a tuturor zgomotelor, cari se face întotdeauna în jurul bolnavilor spre a nu le turbura odihna. Doctorul, un bărbat scund, cu fața rasă, venea în fiecare seară la aceeași oră, cu puțin înainte de apusul soarelui. Umbrele scrii începeau să năpădească odaia, întretăia uneori de o ultimă rază care intra pe fereastră și se oprea pe marginea patului. Un servitor aducea o lampă acoperită cu un abat-jour verde. După plecarea medicului, Gustav și Francesca, rămăneau în odaie, instalați în

jurul patului, tăcuți, întristați de lumina accasta slabă, atenți la zgomotele cari se auzeau în depărtare pe câmp. Eva, somnoroasă își pleca ușor căpsorul pe genunchii mamei sale pe cari îi acoperea aproape în întregime cu buclele ei mătăsoase.

— Pipă-le, zise într-o zi Francesca cumnatului ei, desmierdând buclele fetiței cu o mulțumire de mamă fericită.

Fără să se ridice de pe scaun, Gustav se apropie printr-o înclinare a trunchiului și le mângâia încet. În gestul acesta mâinile lor se întâlneau o clipă în părul fetiței. Amândoi printr-o mișcare instinctivă, își retraseră mâinile. Așoi se priviră mirați deoarece până atunci nici unul n'ar fi putut bănui că ar fi putut țâșni o scânteie din contactul acesta al epidermelor. În același timp se uitară la donna Clara care dormea: ținea ochii închiși și pe semne că ațipise. Rămaseră câteva clipe ascultându-i răsuflarea.

— O! mămică! îngână Eva, al cărei căpsor se ivi deodată dintre buclele respirate, oarecum supărată că fusese trezită.

I

Atunci se născu în aceste două firi diferite un simțământ ciudat, îmbinat cu temeri și păreri de rău, un sentiment înăuntrul căruia începeau să se deslușească dorințe vagi. Era aceeași situație ca în somn când încep să se ivească vedenii confuze, ieșite din regiunile interne în cari dorm fantomele senzațiilor vechi și rămășițele imaginilor uitate; sau când căderea unui corp răscolește și ridică depozite îngrămădite acolo de multă vreme. Atunci anumite fapte mărunte, petrecute mai de mult, le reveniră deodată în minte, sub un nou aspect căpătând semnificări pe cari nu le avuseseră până atunci.

Francesca sosise mai bine de o lună la soacra ei spre a sta acolo în timpul lipsei lui Valeriu. Cei șapte ani de căsnicie ea îi petrecuse aproape în întregime la Neapole, cu soțul ei. Își aducea aminte acum că, în ziua sosirii ei după

ce îmbrățișase pe donna Clara, întinse fruntea ei și lui Gustav, care o sărutase roșind. Apoi, într-o dimineață, pe când stătea cu Gustav, la umbra portocalilor, și în vreme ce el îi citea într'un ziar o aventură tragică de dragoste, ea, răsând începuse să declame:

„Eram doar noi, noi singuri și nici o lăunială“.

Și răsul ei dădea o expresie plină de finețe chipului ei, ovalului acesta pur de miniatură indiană cu ochii mari și copilăroși.

Altădată Eva cuprinsă de o poftă de joacă, voise ca Gustav s'o ducă pe umeri, alergând prin alee, sub arborii cari începeau să înfrunzească, și apoi, de'ndată ce zărise pe mama ei, o cuprinse un nou capriciu; stărni ca Francesca și Gustav să-și împreuneze mâinile, iar ea se așeză pe mâinile lor, înconjurându-le cu brațele micuțe gâturile și țipându-le în urechi.

Toate faptele astea mărunte și altele încă se perindau acum, modificate și mai vii, prin mintea Francescăi. În noaptea aceea, după întâia turburare, după întâia împotrivire a ispitelor de tot felul atrasă fără voie de subtilul parfum al păcatului, ea lunecă puțin câte puțin pe panta aceasta fatală.

De altfel ușurința asta n'ar fi fost prima rătăcire a Francescăi. Cu toate că alungase la timp câțiva curtezani, sufletul ei nu era cu totul curat de păcate întrucât avusese până acum doi amanți, cărora le cedase poate mai mult din curiozitate decât din pasiune adevărată. În schimb Gustav, care trăise tot timpul la țară, pe lângă donna Clara, nu avusese altă pasiune decât aceea a căilor focosi și a ogarului alb pe care îl moștenise de la tatăl lui. Era o fire nehotărîtă, străbătută uneori de melancolii vagi și de dorințe arzătoare. De aceea când țâșni scânteia, toate forțele lui latente se deslănțuiră cu o violență nepusă. În noaptea aceea o neliniște și o teamă adâncă îl copleșiră. Avea senzația că se înăbușe și i se părea că aude strigăte desnădăjduite: strigătele mamei lui. Oare mama sa nu-l chemase din

Revelație

În fiecare dimineață calmă
Dai pasărilor cerului mâncare:
Le'ntinzi la unele din palmă,
Iar altora le-arunci pe crengi
În cuiburi și în porumbare.

Din pâinea ta sacrificată 'ntreagă
Fărimituri de viață-au fost culese...
Dar cine a știut să te'nțeleagă?
Și'mpărtășită cu minunea ta
Doar inima-mi își rămăsese.

Ai luat-o și ai svărlit-o și pe ea:
Bolid aprins în umbra renunțării!
Dar darul tău s'a înălțat așa.
Că a trecut de marginile zării..

Și nu s'a așinat atunci de ramuri
Nici n'a murit în cuib de șurătoare...
O, Sfântul meu îmblicăzitor de pasări —
Că inima-mi s'a ridicat la soare!

CLAUDIA MILLIAN

Ianuarie 1927.

odaia vecină? Atunci se sculă de-odată în întuneric ascultând la ușă. Pe urmă aprinse lampa și se apropiă de patul bolnavci. Donna Clara, căreia lumina asta neașteptată îi făcea rău ochilor se întoarse cu fața la perete.

- Ce e Gustav?
- Nu m'ai strigat?
- Nu, dragul meu.
- Mi s'a părut mamă, că te-am auzit...
- Nu... Lasă-mă... somn ușor.

III

A doua zi dimineața se plimba încet pe alee, însoțit de câinele său Famulus, care venea în urma lui, cu mersul acela lăptos și elegant al ogarilor. Era o dimineață senină de primăvară și soarele inunda cu razele lui frunzișul fraged al copacilor.

Colo, la capătul aleei, Gustav zări o pată albă asemenea peței pe care o fac statuile într'un parc. În vreme ce-și îndreptă privirile în direcția aceea, câinele ca și cum ar fi mirosit o pradă, îl părăsi cât ai clipi din ochi, făcând salturi uriașe..

— Famulus!... Aici Famulus!

Era glasul Francescăi, care se auzea într'un tufis. Gustav o ajunse în clipa când, plecată asupra ogarului, îi desmierda părul alb mătăsoș. Francesca îmbrăcată într'un capot trandafiriu căre-i scotea în relief trupul mlădios lăsa câinele și întinse mâna lui Gustav. Acesta se plecă ceremonios:

— Bună ziua, doamnă.

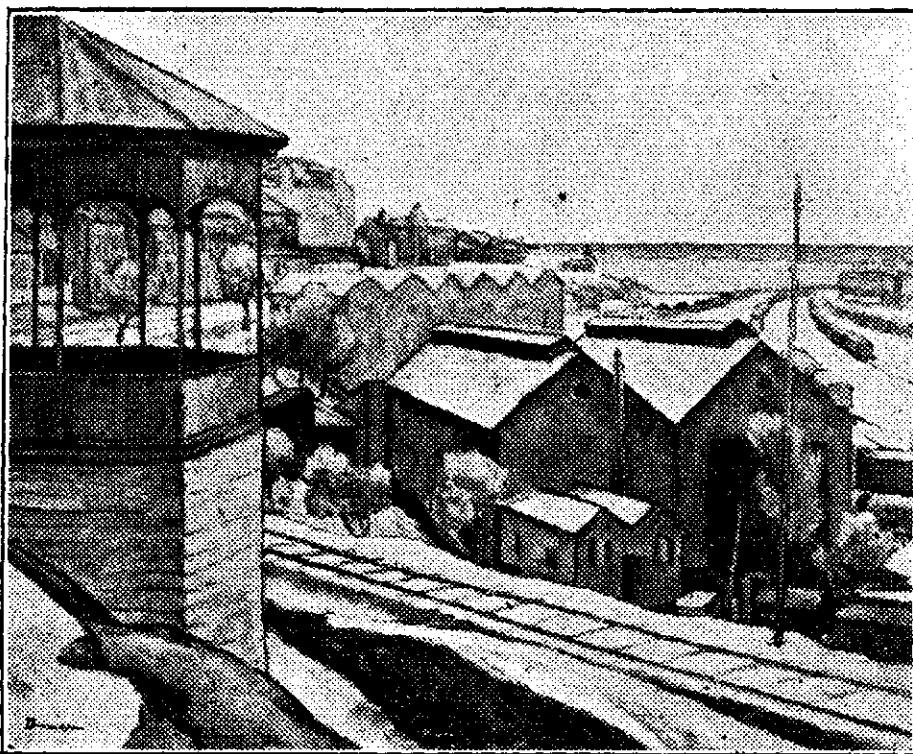
— Bună ziua, Gustav, răspunse ea.

Figura ei se împurpurase ușor fiindcă stătuse plecată. Și în vreme ce-i întindea mâna, îl privi oarecum curioasă și îl întrebă pe un ton glumeț:

— De unde vii, domnule?

Gustav pricepu și zâmbi. Dintr-o timiditate de copil sfios, o salutase fără să-i spună pe nume. Acum îi părea rău și reluă pe un ton sigur de el:

— Vin de departe, Francesca. Am ple-

MARIUS BUNESCU: CONSTANȚA

cat în zori; era răcoare de-a binelea. Am luat pe Famulus cu mine... Am pornit razna pe câmp; și apoi m'am dus în pădurea de pini... Pădurea e plină de violete și parfumul rășinii se îmbină cu mireasma florilor... Dacă vrei o să mergem într-o zi călare în pădure... După aceea ne-am întors aici în aloc, unde Famulus te-a zărit și și-a ieșit în întâmpinare ca să-ți lingă mâinile. Ii dai prea mult zahăr și-l răsfăți, Francesca.

Gustav pălăvrăgea și ea îl asculta... Deodată se ivi Eva. Era foarte speriată și strigă:

— Vino repede, mamă. I s'a făcut rău bunicii.

Porniri cu toții fuga. Donna Clara zăcea în pat în prada unei crize care o făcea să tremure din tot corpul. Nu putea să vorbească și era de o paliditate cadaverică; ochii îi păreau pierduți în orbite, sub ploapele pe jumătate închise. Nu-i se putea da nici un ajutor până la trecerea crizei. Gustav își luase mâna caldă pe fruntea ei înghețată, cu o expresie de îngrijorare și de dragoste; din când în când, o chema ușor, apropiindu-și gura de urechile bolnavei. Se vede că donna Clara auzea, fiindcă un zâmbet vag i se ivea atunci în colțul buzelor. Soarele nu intra încă în odate și razele lui pătrundeau doar până în dreptul ferestrelor. Puțin câte puțin bolnava se liniști și deschise în câteva rânduri gura ca să respire aerul proaspăt. Pe măsură ce căldura o pătrundea, începea să-și vină în fire. Intoarse ochii spre persoanele cari stăteau la căpătâiul ei și zâmbi. O oboseală nesfârșită îi năpădise într-o clipă; și, în copleșirea aceasta, păstra încă senzația frigului de gheață care o bântuise, iar acum la vederea frumuseții și voșiei, de afară, un regret, — regretul lucrurilor ce se depărtează de tine pe veci — plângea în sufletul ei. Își dădea seama că totul se sfârșise, că era bătrână și că trebuia să moară. Și oboseala devenind tot mai mare, donna Clara închise din nou ochii.

— A dormit, șopti Francesca.

— Nu, a leșinat! zise Gustav, palid, simțind că pulsul mamei de abia mai bătea.

— Du-te repede în odaia mea, Gustav. Lângă pat se află o sticlă. Ad'o aici...

Gustav plecă, urcă în fugă scara și intră în iatacul Francescăi. Cu toată emoția fircască, parfumul plăcut pe care-l răspândea odaia aceasta îl făcu să tresară înfiorat. Căută sticla lângă pat, dar o căută fără să se uite după ea: pe pat plapuma dată la o parte lăsa să se vadă cearceafurile albe cari mai păstrau încă în faldurile lor urmele trupului Francescăi. De aici se răspândea parfumul ei.

Tot căutând puse mâna pe ceva moale. Era poate o cămașă pe care dansa o purtase...

În cele din urmă găsi sticla și părăsi repede odaia.

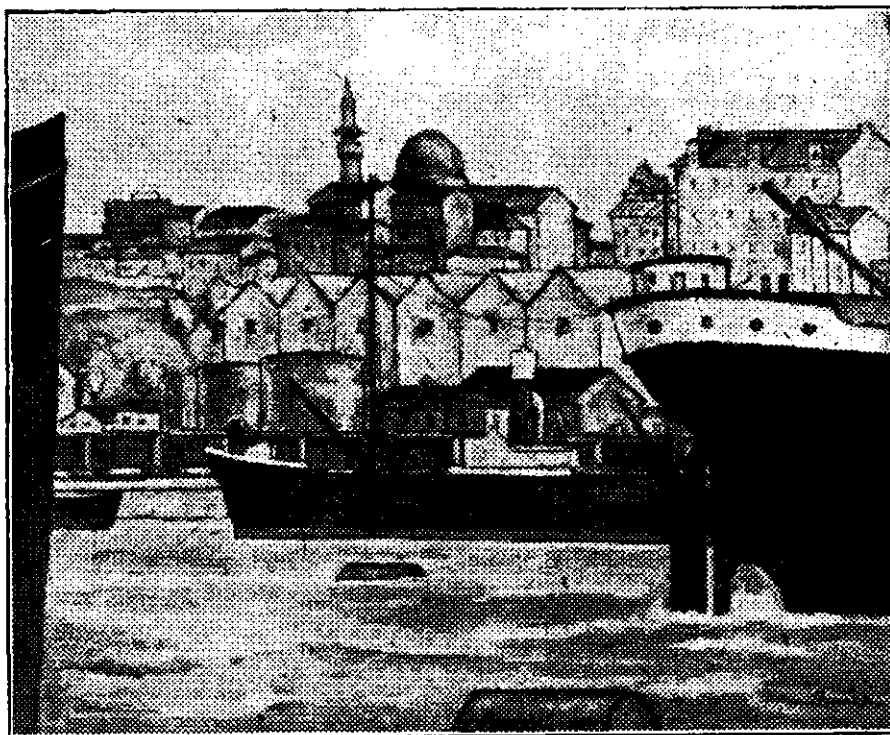
IV

Era de-abia unsprezece. Seara în a-jun, hotărâseră să facă o plimbare călare în pădurea de pini. Era o zi cu ade-vărat frumoasă.

O luară pe șosea. La început călăriră cot la cot fără să-și spună o vorbă. Pe urmă Gustav rămase ceva mai pe urmă ca să poată vedea mai bine silueta fină a cumnatei sale, care era veselă și respira cu nesaț aerul proaspăt.

— La dreapta, Francesca! o înștiință deodată Gustav dând pintoni calului. La dreapta lor venea o turmă de boi mână-tă de un vâcar bătrân, care ținea o nuia în mână.

Calul Francescăii pornea acum în trap

MARIUS BUNESCU: PORTUL CONSTANȚA

săltat în vreme ce Gustav, entuziasmat, o sorbea din ochi.

— Uite pînii strigă el deodată, arătând cu cravașa direcția pădurii.

Un miros de rășină plutea în aer. Și călărețul plecându-se puțin spre tovarășa lui, zise:

— Ce miros plăcut, nu e așa Francesca?

El rosti cuvintele acestea simple cu un accent indescritibil, cum ar fi rostitul impetuos al unei ode erotice. Toată tineretea sa izbucea. Soția fratelui său era frumoasă și voia s'o cucerească.

Pădurea de pini se apropia. Întrară în ea la pas, lăsând caii să pornească în voie. Francesca mergea înainte, oboșită, mângâind cu mâna gâtul alb de pumă al calului.

Gustav venea în urmă fără să rostescă o vorbă. Din tufisuri năvăleau nufresme cari le răscoleau simțurile.

Se găseau într'unul din acele luminișuri strănte, unde poți sorbi farmecul pădurii ca pe un vin aspru dintr'o cupă rustică.

— Uită-te la floarea aceea, Gustav, exclamă Francesca arătându-i un mac. Dacă vrei să-mi ții cravașa, am s'o culeg singură.

Și ea se inclină cu sprinteneală peste șca, pe când calul bătea pământul cu piciorul.

Apoi după o clipă:

— Miroase-o Gustav.

Tânărul mirosi floarea și un fior îi trecu prin tot corpul.

Ea nu zise nimic, dar se schimbă puțin la față și dădu pintoni calului.

— Ascultă Francesca, strigă el, luându-se după ea.

Și amândoi începură un fel de goană prin desigură pădurii.

— Oprește-te, mai strigă el deodată.

Ajunseră acum într'un desigur în care caii nu mai voiau să înainteze.

— Vai! m'am lovit la braț exclamă ea.

— Te doare? întrebă Gustav cu glasul răgușit, dar blând.

Își sili apoi calul să se apropie luă ușor brațul Francescăii și îi deschisei manșeta.

— Iacă!

Lângă cot, brațul avea o pată roșie, care începea să se invințească.

Gustav voi să-i sărute pata.

Dar Francesca, cu un gest grăbit și aproape nereflecțat, își oferi gura.

V

La întoarcere, când intrară în camera doanei Clara, mirosul acela ciudat care îmbăcșeste aerul respirat de bolnave îi izbi neplăcut, căci păstrau încă impresia vie a nufresmelor din pădure și a vântului de scară ce sufla peste câmpie.

Donna Clara stătu câteva clipe fără să deschidă ochii, întinsă pe spate, cufundată într'una din acele piroteli agitate ce-o cuprindeau de obicei spre seară.

Într'un târziu ea deschise ochii încet. Nu rosti o vorbă și nu răspunse întrebărilor decât cu o mișcare ușoară a pleoapelor.

Vederea lui Gustav și a Francescăii nu o reînviară, dimpotrivă un izvor de tristețe i se ridică în suflet, fiindcă i se părea că o părăsiseră prea multă vreme.

Puțin mai târziu Eva intrase alergând.

De îndată ce o văzu bunica sa, un zâmbet îi lumină fața.

Bătrâna simțea că se induișează: era cuprinsă acum de o nevoie de a apăsa pe inima ei părul acela moale, să-și lipească o clipă obrazul de el.

Dar Eva nu stătu mult și plecă din nou în grădini.

Donna Clara închisese iar ochii și după câteva clipe când îi deschise și când văzu pe Gustav și Francesca stând în picioare fără să vorbească, le zise cu glasul stins:

— Trebuie să fiți oboșiți, Trinitoți-mi pe Suzana și duceți-vă să stați la masă.

Tinerii, fără să mai aștepte altă invitație, părăsiră camera mulțumiți asemenea unor copii cari au scăpat de o pedeapsă.

VI

În sufragerie o lumină odihnitoare cobora de sub globul lămpei.

Gustav se sculă și se duse la fereastră

ca s'o deschidă. Și fiindcă nu mâncase aproape nimic, sentimentalitatea sa de amant se indiuoasă de lumina albă a lunei.

Ce lună minunată! exclamă el.
Francesca făcu un gest de nemulțumire; aerul rece care năvălea turbura căldura dulce ce-o făcuse să se simtă atât de bine și ea rosti:

— Fii bun, te rog, și închide geamul.

— Vino să vezi luna.

Ea se sculă oarecum în silă; se reze-mă apoi cu coatele de fereastră și fiind că îi era frig, își ascunse mâinile în mânecile largi ale rochiei.

În fața lor, în imensitatea nopții, era ca o ploaie de tăcere și lumină, care inunda toate lucrurile.

Într'un târziu Gustav strecură ușurel degetele în mânăca Francescii.

— Nu, lasă-mă, Gustav, zise ea.

Dar el, fără să ia seamă împotrivi-rea ei, îi apucă amândouă mâinile și le acor-eri cu sărutări pătimașe.

În clipa aceea însă micuța Eva năvăli în sufragerie și Francesca se refugiă lângă ea.

Dar în curând fetița doborâtă de somn, își lăsase fruntea pe masa inundată de lumină.

— Doarme! șontii mama făcând semn lui Gustav să umble fără zgomot.

— O s'o duc în camera ei, zise el încet.

În răspunsul acesta Francesca presimți cursa și ea zâmbi ironic.

Dar Gustav se apropiase și cu mii de precauții ridică în brațe trupul ușor al fetiței.

În camera Evei ardea o lampă mică ce dădea o lumină aproape lunară.

— Pune-o aci pe pat.

Gustav așază fetița fără să spună o vorbă apoi, cu un gest brusc se apropiă de Francesca și își apăsă buzele pe gâtul ei.

Dar ea pe care violențele o jigneau nespun, rosti supărată:

— Nu, nu, pleacă. Fii cuminte.

Atunci toată furia din inima sa izbucni. O iubea! Simțea că înnebunește! Să-i permită să ingenuchieze măcar o oră pe covor în camera aceasta! Nu cerea nimic mai mult.

— Nu, nu, du-te. Poate să se deștepte Eva.

El stăruia. Fetița dormea primul somn; nu se putea deștepta. Gustav va sta acolo fără să se miște. Să-i dea doar voie să rămână... să rămână încă puțin câteva clipe.

Se apropiase iar de ea, îi luase mâinile, o îmbroră cu privirea, voia s'o sub-juge încetul cu încetul. Și Francesca simțea că va ceda, fiindcă începea să fie pătrunsă de o oboseală dulce.

O revoltă supremă îi rodete în cele din urmă puterea să lupte împotriva lănce-zelii care o curvîdea.

— Dar bine Gustav, nu vezi că ceceace facem noi e îngrozitor.

Gustav o cuprinse în brațe și o sărută pe gură.

O iubea! o iubea!

VII

Din ziua aceea Francesca și Gustav se lăsară în voia patimei lor. Ea din pricina ușurinții caracterului ei, el din pricina poftii sale de dragoste.

Și fiindcă iubirea depășește și doborâă orice alt sentiment, părăsiră cu totul pe sărmana bolnavă.

Ceeace făceau era o faptă vinovată pe care o săvârșiau în chip firesc. Afară, a-notimpul frumos îi ispitea, aerul și mi-resmele calde pe cari le împărăștia pământul îi turburau. Acasă, silința pe care trebuiau să și-o dea ca să șoptească cel

Mors Amoris

Când Eros va cădea cu aripile moarte și crinii-l vor veghea ca niște faclă, când un stol de îngeri palizi se va vedea urcând să-l poarte către piscuri, pe năsălii, departe;

grifoni veni-vor de-aure, simbolici, să se-adape la fărurile sterge ale Tăcerii mele; lac mort în care-o ploaie simfonică de stele sclipește nestatornic în limbi de foc pe apă.

Arama ruginită a discului solar va'ncremeni pe ceruri într'un îngheț polar iar apele din mateă se vor vărsa de sânge;

și'n turnurile sure tocsinele cetății de nimeni clătinate ca de războiu vor plânge când va pași de-apururi culmea Singurătății.

G. CALINESCU

Cântec de toamnă

În astă vreme blândă de toamnă întristată
Când nu e vânt dar ceru-i cristalul fără pată
Când pomii își aruncă cele din urmă foi
Iubirea ne-o ascundem în suflet amândoi.

În pacea, în tăcerea naturii care moare
Ni se oprește vorba pe gura visătoare
Și ochii 'ncet închidem ca să putem mai bine
Să ne-amintim departe, de zilele senine.

Când orele de umbră în jurul nostru curg
Ne'nvăluie aceiași tristețe de amurg,
Se lasă pe iubirea ce este-o amintire
Aceiași resemnare ce se coboară 'n țire.

MIA FROLLO

mai mic cuvânt, să înăbușe cel mai mic zgomot, îi desgusta și îi supăra. Esiau, uitau de ei însși, rămăneau afară ore întregi; preferau locurile lăaturalnice, colturile umbrite, potecile pierdute în mijlocul pădurii. Gustav aducea în aceste întâlniri avântul pasiunii sale, toate impetuoșitățile firii lui aproape virgine; Francesca aducea frumoasa ei varietate în atitudinii, micile cruzimi ale calmului ei, rafinementul aristocratic al senzațiilor sale.

Din instinct ocoleau orice ocazie care ar fi putut să-i ducă la o trezire a conștiinței. În clipa când se duceau la plimbare, unul din ei spunea aproape întotdeauna celuilalt ca și cum s'ar fi justificat:

— Parcă e mai bine astăzi, nu e așa?

— Nu s'a văitat de loc.

*

Dar Donna Clara, în camera ei goală, purta în lăuntru sufletului o durere care o omora: simțea că se sfârșește. Mai întâi nu bănuise nimic: aștepta în cat, întinsă pe spate, ore întregi, ore nesfârșite, pradă suferinței cu ochii turburi, ca și cum moartea ar fi început pentru ea, în agonia aceasta înceată și fără tresăriri. Din când în când, camerista ei

Suzana venea până la ușă; se apropia de ea ca să-i dea să bea puțin ceai, să-și ude gâtul.

Bolnava o întreba atunci:

— Unde sunt?

— Ei doamnă, parcă eu pot să știu?

Donna Clara tresărea, Suzana rostise cuvintele acestea pe un ton oarecum supărat; apoi cu un gest discret își făcu cruce... Unde se duceau? Ce făceau alăta vreme pe drumuri? O! va să zică pentru asta? O rază, o lumină deodată și odată cu hănușala care creștea mereu, o cuprinse o furie violentă. O! va să zică pentru asta? O! ticăloși! ticăloșii!

În clipa aceea, Eva intră cu pașii ei ușori purtând un mănunchiu de flori pe brațele-i goale până la cot. Veni lângă pat zâmbitoare. Dar când simți că mâinile jilave și fierbinți ale bătrâncii o apucă de cap, când simți pe păr, pe gât, pe obraji, o ploaie de lacrimi fierbinți, când printre lacrimi simți că gura aceasta, uscată, îi căuta fruntea, când auzi rostindu-se printre sughituri de plâns, numele tatălui ei se speria, încercă să dea la o parte mâinile cari o strângeau ca să privească pe Donna Clara în față. Și ea strigă înăbușindu-se:

— Ce ai? Dar ce ai?

Trad. de CONST. A. I. GHICA

Din predicile doamnei Kaudel

de DOUGLAS IERROLD

KAUDEL A IMPRUMUTAT UMBRELA UNUI PRIETEN

De la Crăciun asta e a treia umbrelă !
Ce erai să faci ? Trebuia să-l lași să se ducă acasă fără umbrelă, asta se înțelege dela sine. Căci, spune-mi te rog, pe derbedeul ăla îl lua dracu, dacă umbra în ploaie ?

Ar fi căpătat guturai ? Doamne, Doamne, dar fie, că deștept bărbat mai am și eu ! Nu știi că lucrul rău nici dracul nu-l ia ? Și apoi, mai bine să prinzi el guturai, decât să pierdem noi singura noastră umbrelă. Guturaiul nu omoară doar pe nimeni.

Auzi cum plouă, Kaudel ? Auzi cum ploaia bate în geamuri ? Ah, Doamne, acum îmi aduc aminte că sunt zilele babelor ; de acum o să plouă într'una. Auzi, Kaudel ? Nu te face, că dormi. Cine naiba poate dormi pe așa vreme, când ploaia bate în ferestre ? Kaudel, auzi — Kaudel ? Aha, ai auzit ? Ei, asta-i ploaie cu găleata, și o să fie șase săptămâni — n'o să mai putem ieși din casă.

Așa Kaudel, vrea să zică spun prostii ? Nu e destul că-ți port de grijă, trebuie să mai fii și ocărâtă. Da, hoțomanul ăla ți-o aduce umbrela înapoi, când ți-i vede urechile. Poți să aștepi mult și bine. Ar crede cineva, că ești copil. N'am auzit în viața mea, ca cineva să împrumute o umbrelă și s'o mai aducă înapoi. Ia auzi numai cum plouă, — din ce în ce mai al dracului, — toarnă cu găleata, și așa o să fie șase săptămâni — și n'avem umbrelă în casă.

De așa ști măcar cum să trimit pe copii la școală. Pe așa vreme, nu-i las cu nici un chip să iasă pe stradă. Nu, nu, trebuie să rămâie acasă, chiar de ar fi să nu mai învețe niciodată nimic. Sărmanii copii nenorociți mai bine să nu învețe nimic, decât să fie udati până la piele. După ce vor crește mari înșă, mă va întreba fără îndoială unul și altul a cui e vina, că n'au învățat nimic ; și ca să nu trec de vinovată în ochii lumii, am să spun adevărul orcu mi va întrebat : că tatăl lor e vinovatul, căci el i-a lăsat fără umbrelă.

Oameni de ăstia cari n'au durere de inimă pentru copiii lor, la drept vorbind, nici n'ar trebui să se însoare. Dar stai, acum bănuiesc de ce ai împrumutat umbrela — nici vorbă — nu bănuiesc, sunt pe deplin incredințată de asta. Știi, că mâine voiam să mă duc la mama să beau ceai, și ca să nu mă pot duce, ai împrumutat umbrela. N'ai grijă, las' că știu eu, că nu-ți place să mă duc la mama, și că întrebuițezi mijloacele cele mai josnice ca să mă faci să stau acasă. Acuma însă, Kaudel, n'ai nimerit-o : o să vezi, că n'ai nimerit. Să știi că mă duc mâine chiar dacă ar ploua cu gloante.

Să mă duc cu trăsura ? Nu, nu vreau. De altfel, așa vrea să știu de unde ai lua bani pentru trăsura ? La club ai prins, se vede, așa apucături hoieresti ? O trăsura. — ce-mi mai lipsește ? O trăsura doi franci încolo și doi înapoi — patru franci pe trăsura. Hm : cine să dea atâția bani ? Eu n'am de unde. Și un lucru știu bine că, dacă-ai duce o viață tot așa de risipitoare ca până acum, nici tu n'o să fii în curând în stare s'o faci. Căci a împrumuta singura umbrelă a casei, a umbra cu trăsura și a nu trimite copiii

la școală, se chiamă a arunca banii pe fereastră. E adevărată risipă.

Acum auzi cum plouă Kaudel ? Auzi ? Mie puțin îmi pasă, mă duc mâine la mama, și anume pe jos — și numai tu ești de vină. Știi bine, că umezeala mă omoară.

Nu, Kaudel, nu sunt proastă — asta n'o cred.

— Dacă e vr'un prost la noi în casă, apoi negreșit că tu ești acela. Știi foarte bine, că nu pot purta mantilă, și că pe vreme așa urfă răcesc. Dar ce-ți pasă ? Ți-e tot una, dacă mă îmbolnăvesc și trebuie să stau în pat. Dar fă cum vrei ; va trebui să plătești oricum pe doctor și rețetele — asta o să fie mulțumirea mea. Asta o să te învețe mîinte să mai împrumuti altă dată singura umbrelă a casei. Nu m'ar mira de loc, dacă mâine mergând la mama, m'aș îmbolnăvi de moarte ; și chiar ăsta a fost binevoitorul tău : gând, când ai împrumutat umbrela.

Și cum mi se vor strica rochiile, umblând cu ele în ploaie ! Pălăria mea cea nouă o să se strice de tot.

Nu trebuie s'o pun ? Ba o pun. Kaudel, — o pun dinadins, fiindcă zici așa. Ori vrei să umblu pe stradă ca ciurma pădurii să speriu copiii ? Numai Dumnezeu știe cât de rar ies din casă ; stau închisă ca o roabă ; dar dacă ies odată, vreau să fii bine îmbrăcată. Bre, bre, ce ploaie — nu m'aș mira, dacă ar sparge geamurile. Mă înfior, când mă gândesc la ziua de mâine. Nu știu încă cum o să mă duc la mama, dar de dus tot mă duc, să știu că-mi se trage moartea.

Nu, Kaudel n'am să-mi împrumut umbrelă. Nu vreau să zică lumea, că alerg prin oraș și împrumut umbrele. Asta îmi mai lipsește.

Vrei să cumperi altă umbrelă ? Ia ascultă, Kaudel, — (se întoarce spre el, și cu un glas hotărît), dacă-mi aduci cumva altă umbrelă în casă, să știi că o asvăr pe fereastră afară. Dacă n'oi face-o, să nu-mi zici pe nume. Să-mi aduci umbrela cea veche.

Abia acum câteva săptămâni, am dat să i se facă un băț nou ; dacă știam asta atunci aș fi lăsat-o negreșit fără băț. Da, negreșit, tu dormi somnul dreptilor, fiindcă nu-ți pasă de biata ta nevastă, nici de nenorociții tăi copii. Dar umbrele știi să împrumuti. Și când te gândești, că bărbății își zic regii firii, — halal de așa regi, Doamne iartă-mă, dacă nu știi să păstrezi nici o umbrelă măcar.

Știi bine, că ploaia de mâine are să mă omoare, dar tocmai sata o dorești tu ; căci atunci o să poți să stai neimpiedicat cât ei vrea la club și să-ți faci de cap. Ce-i drept, sărmanii tăi copii o să fie nenorociții ; dar ce-ți pasă, bine că o să fii tu fericit. Taci, nu mai spune... știu ce vorbesc. De n'ar fi așa, n'ai fi împrumutat umbrela niciodată. Joia viitoare ai judecată cu tâmplarul, căruia îi datorești cei zece franci ; dar îți spun de mai înainte, nu te las să mergi — fără umbrelă nu-mi ieși din casă.

Mai bine să fii osândit în lipsă să plătești cei câțiva franci, decât să-ți strici hainele în ploaie. Un om, care împrumută umbrela celei dintâi haianale, nu poate să-și ceară dreptul înaintea judecării, ci trebuie să se lase să fie osândit în lipsă.

Clar de lună

HERMANOSA DIN CORINT

— Mi-ai fărâmat grumajii'n terebinji.
Nu vezi cum mor în ochii mei fierbinți
comori de stele, spuză de arginți ?

Genunchii tăi în iarba udă sapă ;
și trupul meu se saltă ca o apă
din care tot pământul se adapă.

O, spune dacă'n viața ta văzuși
sân mai curat în mai curat culcuș
și dor mai greu ca dorul tău de-acuș ?

Și spune dacă'n raza selenară
când orice năzuinți se luminară
n'ai vrea să fii o stelă funerară ?

N'ai vrea să împietrești și să rămâi
aici, pe sub leandri și lămâi?...
Te temi de moarte ? Pentru ce amâi ?

MARCEL ROMANESCU

Și mai presus de toate, așa vrea să știu
cum o să merg mâine la mama fără umbră.

Am spus, că oricum mă duc ? Și ce-i cu asta ! Nu mă duc ! Să piară lumea, nu mă duc ! O să zică pe urmă, că nu ne gândim la dansa, și o să pierdem și puțina avere ce am fi moștenit-o odată de la ea. Dar las s'o pierdem ! Și o vom pierde ! Și toate astea numai din pricina acelei blestemate de umbrelă !

Ah și bieții copii o să vie acasă zui leoarcă, căci trebuie să-i trimit la școală cu orice preț. Dar la moartea tatălui lor n'o să le rămâie altceva decât puțina învățătură, ce vor fi căpătat-o în școală. Dar la școală trebuie să meargă — înțelegi ?

Chiar dacă așa ști, că se îmbolnăvesc de moarte, — că doar vina mea n'o să fie, nu eu am împrumutat singura avere din casă.

„După ce zise aceste vorbe”, spune Kaudel în manuscrisul lui, „trebuie să fi adormit, căci visam că tot cerul se prefăcuse în rips verde și bețe de fildes, și că toată lumea se adăpostea sub o umbrelă uriașă”.

Din englezește de B. MARIAN

PE MARGINEA ULTIMELOR EXPOZIȚII

(Divagări în viscol)

Inteleptul Montaigne scria, în graiul lui bătrânesc:

Toutes passions qui se laissent gous-ter et digerer ne sont que mediocres.

Aceasta e constatarea unui solitar cumpătat și mândru, de acum, aproape patru sute de ani.

Publicul de astăzi crede altfel.

Deaceia se entuziasmează și imită pasiunea mediocră, care se consumă și se digeră în văzul tuturor.

Nu există, pentru mediocrul, o mai înaltă voluptate, decât aceea de a se recunoaște în alții.

Geniul fuge până și de umbra lui.
El este un nesociabil.

Unii farseuri îl imită.

Ei se ascund de lume, ca să strălucească mai vioi în societate — prin absență.

Dar sunt alții, Doamne! ...cu îndrăzneală, aptitudini și preferințe de muscă. Și sunt cei mai numeroși!

Câmpul de activitate al mediocrului este acela al artei.

Fiindcă aici lipsește criteriul precis al evaluării și gloria e facilă.

Ucenici de frizerie cu înfățișare lustruită de scații; ofițerași cu craniul micuș și hipopotamică gravitate; domnișoare cu dactilografică abilitate digitală, doamne trecute prin batoza tuturor dejghetocărilor amoroase, cu inima în doliu după moartea lui Valentino; profesorași de desemn instruiți la „maximele” din caetele de caligrafie; proprietari și arendași de moșie, cu fimoze agravate și indigestii cronice; grefieri suspendați pentru excese de subtilizare; negustorași falși iscodind afaceri pe trotuarul Bursei; spălăciți și acri profesori „academici” din Belle Arte, căpătuiți prin milogeală și menținându-se prin calomnie — toți acești neîmpliniți din naștere, cu creierul moale și neastâmpăr musolinian, își etalează — din zi în zi mai potopitor — vanitatea lor seacă peste întinderea tuturor sălilor de expoziții disponibile, din Capitala României Mari.

Ateneul, în special, este aria unde se descarcă și se calcă, fără conținere, paiele sterpe ale artei contemporane — din grămada informă a căroră mâini suverane vin, periodic, să aleagă — și să conserve — roade inexistente... pentru hrana sufletească a generațiilor viitoare: Durcroasă, lugubră, hilariantă prevedere!

Cunosc câteva talente tinere, viguroase fierbând de aventuri superioare și așternute pe muncă disciplinată, care, de câțiva ani de zile, cearcă ieșirea în lume și nu izbutesc de înghesuiala mulțimii de diletanți, forțotind satisfăcuți în marile saloane ale Ateneului, triannuala-

caparate de aceeași serie — dela război încoace.

Pentru ce atâta condescendență oficială față de lăfăiala trândăviei și a farsei — și de ce atâta dispreț față de tinerile energii, cu adevărat artistice, lăsate să aștepte, fără de nădejde, și umilite în anticamerile uitărilor de moarte?

Una din cele mai cinstite și mai adânci manifestări de artă din anul acesta — expoziția Leon Vioreșcu — abea a putut să se strecoare, pe ușa de serviciu, în una din odăile, quasi atenanță, ale Ateneului, unde, ca să poți nimeri, ai nevoie de planul palatului, de o călăuză și de lanternă.

Alexandru Marino Moscu s'a pripășit — cu arta lui fină, logică, incisivă — la „Mozart”, una din sălile cu aspect dezolant de cearșă, unde, prin geamuri încspălate, lumina pătrunde oblică și tristă, schimonosind până la nerecunoaștere opera tânărului artist.

Marius Bunescu — acest laolaltă grav și duios cântăreț al tristețelor urbane — este nevoit să-și expună opera în modestul lui atelier Simu unde amatorul — tip de oriental, năvălit să-și facă preumblarea pe o anumită porțiune de trotuar — rar dacă îndrăznește să se aventureze.

Ateneul Român. — (am mai scris-o și altă dată) — nu-și pricepe deloc menirea.

Între „Ateneul Român” și cutare „ateneu” popular din cine știe ce suburbie a Capitalei, unde președintele e moașa comunală suplinită de subcomisarul său perceptorul împărțirii — nu e nici o deosebire, în ce privește calitatea activității.

Ba da!

Incurajată de „Ateneul Român”, mediocritatea e oarecum oficial consacrată și, ca urmare, impertinența ei crește, iar „prestigiul” ei se consolidează socialmente.

Incurajată de „ateneul” din Cropole lui Oatu, mediocritatea nici nu pierde, nici nu câștigă în prestigiu — și societatea nu suferă în operația de triare a valorilor ei.

Aici stă marea primejdie!

Dar cine — în țara românească — ar putea s-o înlăture?

N. N. TONITZA

Desen Georges Seurat

Într-o zi, în curtea palatului din Tuilleries, Napoleon certă foarte aspru pe ministrul său Talleyrand.

Acesta îl lăasă să strige, fără să răspundă și fără să se supere.

Când Napoleon plecă Talleyrand zise, destul de tare ca să fie auzit de împărat, celor dimprejur:

— Ați auzit, domnilor! Ce păcat că un om așa de mare a fost crescut așa de prost!

Muley-Hafid, fostul sultan al Marocului, juca într-o seară, după o primire solemnă la Tanger baccara cu niște străini. Voia tocmai să bage în buzunar un câștig mare, când un ziarist englez, un Mr. Loris, care stătea la spatele scaunului său îi zise în glumă:

— Nu faceți bine, o loțiitor al Profetului, să luați banii aceștia! O interzice Coranul.

Era exact. Muley-Hafid, chinuit de conștiința sa religioasă, se adresă vecinului său, diplomatul Fabry, întrebându-l:

— Ești judecător de mare reputație. Pot să iau câștigul acesta sau nu?

Fabry îi răspunse:

— Dacă ai jucat cinstit, o loțiitor al Profetului, n'ai voie să iei banii, căci Coranul îți interzice jocul de noroc. Dar dacă ai trișat atunci nu mai e joc de noroc, ci vrednicia ta personală, și în cazul acesta poți să iei banii.

— Ești cel mai mare judecător din lume!, exclamă Sultanul și... băgă banii în buzunar.

Bismark ceru odată împăratului Wilhelm I demisia unuia dintre miniștri.

— Dar ce ai contra lui? îl întrebă împăratul.

— Prea e prost! răspunse cancelarul.

— D-ta prea crezi prost pe ori și cine. Știu că mă consideri și pe mine drept prost și totuși voi rămâne la postul meu.

Bătrânul dirijor Schicht din Lipsca a fost mult timp dușmanul lui Beethoven. Fără a cunoaște muzica „colegului” mai tânăr, obișnuia, ori de câte ori se vorbea de acesta, să spună supărat: „Beethoven e un măgar!”

În sfârșit, prietenii săi reușiră să-l ducă odată la o reprezentație a operei „Fidelio”. Schicht o ascultă în tăcere și numai la urmă, după multă insistență ca să-și dea părerea, zise supărat ca în totdeauna.

— Măgarul... am fost eu!

Când era directorul ziarului „Aurore” Clemenceau afișase în sălile redacțiunii acest avis:

„Domnii redactori sunt rugați a nu pleca înainte de a fi venit”.

RUD. A. KNAPP

ARDEALUL ȘI PROBLEMELE CULTURALE

Două mentalități

Conflictul dintre „tinerii oțeliți” și comitetul partidului național român, de care făceam amintire în articolul precedent, se deosebește atât ca pricină cât și ca efect — de cel dela „Tribuna” din Sibiu.

Acesta era un conflict intern, izbucnit între prietenii și colaboratorii din jurul acestui ziar și rămas izolat la cei direct interesați întrucât opinia publică a stat în rezervă, așteptând în liniște sfârșitul conflictului. Una din cauzele principale ale acestui conflict a fost curentul activist tot mai pronunțat împotriva politicii de pasivitate a partidului. Am vorbit la timp pe larg despre aceste lucruri și am arătat, că dreptatea cauzei a fost de partea celor ostracizați de oficialitatea partidului, cari au triumfat apoi prin opera lor politică și culturală desfășurată prin organul lor dela Arad „Tribuna Poporului”. Au fost la mijloc și în acest conflict chestiuni personale, dar acestea n-au putut împiedeca triumful cauzei drepte.

Un caracter cu totul deosebit a avut însă conflictul dela Arad.

În răstimpul dela epoca de glorie politică și culturală a vechilor tribuniști din Sibiu și până la aceea a nouilor tribuniști dela Arad se ridicase în Ardeal o nouă generație de intelectuali, crescută în aspirațiuni nouă naționale și adăpată la izvorul unui nou crez cultural, concretizat prin mișcarea dela „Semănătorul” și dela cursurile de vară din Valea de Munte. Evident, că această generație nu mai putea fi mulțumită cu felul cum se reflectau în organul dela Arad chestiunile culturale din vechiul regat. Într-adevăr, prin strămutarea punctului de gravitate politico-cultural dela Sibiu la Arad s'a obținut o intensificare — de altfel foarte necesară și venită la timpul suprem pentru a paraliza acțiunea de maghiarizare a guvernelor ungare și pe aceea a socialistilor internaționali — a vieții naționale din Banat, dar s'au slăbit legăturile cu București.

Aradul era la o depărtare de abia câteva ore de Budapesta — o capitală modernă ajunsă tocmai în epoca aceea la apogeul aspirațiilor sale de oraș mondial — și era explicabil ca să fie influențat direct de viața deacolo și elementele conducătoare românești care începuseră a-și lăsa „sedintele” în acel oraș. Pentru această depărtare de viața din București, asupra căreia se slăbise tot mai mult puterea de orientare a cercurilor intime dela ziarul arădean, e foarte semnificativă următoarea notiță din „Semănătorul” dela 18 Sept. 1904.

D. Al Vojen unul dintre redactorii „Reînvierii”, moarte în fașe, entreieră Ardealul vorbind românilor deacolo despre operele M. S. Regina (subiect cuminte ales!) și despre altele. Ascultătorii acestor conferințe vor câștiga dela d. Vojen cunoașterea limbii românești, așa cum o vorbesc și multe persoane culte în Moldova desprețuind întrebunțarea limbii literare. Altfel folosul va fi slab. Iar când un ziar mare ca „Tribuna” din Arad își pierde cu totul cumpătul și vorbește enfatic despre talentul d-lui Vojen, pe care noi aici nu-l cunoaștem, se capătă încă o dovadă despre desorientarea în ale culturii care domnește de o bucată de vreme în mintea multora dintre românii de dincolo. Dacă se cheltuește un astfel de vocabular de laude pentru atât de puțin ca d. Vojen, ce ar rămânea

pentru un Delavrancea dacă ar fi să-l audă corespondentul „Tribunei”?

Slăbirea relațiilor cu cercurile din București, cari au înțeles mai bine rostul luptelor politice și scopul unificării culturale a Ardealului cu vechiul regat, împreună a se resimți și în politica oficială a partidului. În felul acesta se explică fundamental deosebirile în concepția politică față de atitudinea ce trebuia să ia cu privire la relațiile cu România.

În programul politic conceput și publicat de către activiști în primul număr al organului lor „Tribuna Poporului”, această atitudine era astfel precizată:

„Cât despre România, socotim că este cea mai mare greșală a ne arăta mai înțelepți decât frații noștri de acolo și a-i certa pentru că anume lucruri politice ei le rezolvă într'un fel sau altul.

„Prin trecutul lor prin viața politică ce o duc, prin responsabilitatea ce o au, desigur că în primul rând bărbații de stat ai României sunt chemați să privească atât asupra intereselor țării lor cât și asupra intereselor generale ale națiunii române”.

Ce concepție înaltă și justă din toate punctele de vedere!

Și ce deosebire radicală între acest program politic și acela formulat de oficialitatea partidului după izbucnirea conflictului cu „tinerii oțeliți” și în care atitudinea față de România se îmbrăca în următoarea formulă sofistică și de un teuzitism mai catolic decât al papei dela Roma:

„In afacerile politice ale fraților noștri din România nu ne amestecăm. Dorința noastră sinceră este să știm Statul-Român în relații de amicitie cu Statul nostru... Pentru a fixa însă dela început vederile noastre în toate chestiunile de interes public trebuie să declarăm fără înconjur, că un eventual amestec al fraților din România în afacerile noastre politice l-am considera vătămător intereselor noastre... Politica noastră n'o poate face altul decât noi și PRIN NOI ÎNSINE”.

Așa glăsuia oficialitatea partidului național român la anul 1911 prin noul său organ de publicitate „Românul” dorind sincer să știe Statul-Român în relații de amicitie cu Statul ungar. Activiștii spuneau însă în programul lor în anul 1907:

„Mai mult chiar: Vom căuta o apropiere și mai vădită atât către Viena cât și către naționalitățile de acolo, cari luptă și ele pentru a pune capăt politicii nenorocite pe care o face guvernul unguresc”.

Cei dintâi reprezentau în privința acesteia păreri și interesele elementelor mai conservatoare din București iar ceilalți acționari în vederile și din îndemnul elementelor mai liberale, cari nu vedeau mântuirea neamului prin „relații de amicitie” cu călăii noștri dela Budapesta, ci dimpotrivă numai prin cea mai dărză luptă în contra acestora.

Oficialitatea partidului nu dădea voie „fraților” să se amestece în politica ei, care nu se putea face decât „prin noi însine”, iar activiștii spuneau că „bărbații de stat ai României sunt chemați (adică datori!) să supravegheze și asupra intereselor generale ale națiunii române”.

Deosebirea între cele două concepții era atât de mare încât o ciocnire între ele era inevitabilă. Și ea se produse în momentul când noua generație de intelectuali încălzită de soarele culturii naționale, care se ridicase în vederea tutu-

Institutul de cultură italiană

Duminică 20/II, în amfiteatrul fundației Regele Carol a vorbit d. prof. Emil Panaitescu. D-sa lămurește o temă: pentru ce Roma este eternă. După ce arată rezultatele nefaste ale supremației tehnice — în dauna vieții spirituale — din civilizația noastră, începând din sec. XIX, examinează destinele popoarelor mari din istoria Europei: Turcii cari au trecut ca o vijelie călcând în picioare neamuri și civilizație, dar cari n'au lăsat nimic în urma lor, nici măcar vorbe cu care mamele își speriau copiii: „Via Turcii” nu se mai păstrează. Altele, cum sunt Grecii de care se leagă punctul cel mai înalt al sufletului omenesc: în fața Parthenonului ingenui mulțumind lui Dumnezeu că a dat Grecilor clipa aceea de divinitate în care ei au izbutit să arăte lumii care este supremul frumos. Și mai sunt alte popoare, care au pus stăpânire nu numai pe pământurile, dar și pe sufletele oamenilor și și-au dat continuitate propriei lor vieți.

Fiindcă, spune d. Panaitescu, nu e simplu, ci e îndrăzneț să te întrebi de ce Roma e eternă. Creația a plecat din alte parte. Roma numai a asimilat contopind într'un tot unitar ceea ce civilizația popoarelor supuse îi aducea. Din Ierusalim a plecat speranța creștină a unei fericiri viitoare veșnice; și din Grecia s'au născut toate noțiunile artei, științei, literaturii și filosofiei. În Roma toate lucrurile astea nu erau în onoare. Discuțiunile filozofice despre ceea ce e dincolo de cercetarea simțurilor noastre fuseseră oprite sub Roma republicană, fiind socotite ca posibilitatea unui vițiu. Spiritul moral pe care ei îl au nu le servește ca să înțeleagă mai bine umanitatea, ci ca să-și domine pasiunile. Zeii primitivi originari erau modești și mici. Când însă alții mai mari vin din afară, Roma știe să și-i facă ai săi pentru a-și mări puterea. Una din forțele mari romane e știința arhitecturii. Sunt clădiri mărețe, impunătoare. În ele se citește același spirit dominator. Aici începe taina care face din Roma un oraș în afară de celelalte. Intinzându-și hotarele mult mai departe decât până în Bazenui Mediteranii în care Grecii își aveau nucleele lor de civilizație, românii ajung până la Oceanul Nordic, schimbând astfel centrul de greutate al lumii. Toată această întindere e organizată cu ajutorul unui element necunoscut până la ei; drumul. Drumul care nu avea numai funcțiunea comercială pe care i-o dăm azi, ci și una politică și militară. Unitatea s'a formulat în expresia: „toate drumurile merg la Roma”. De fapt toate drumurile plecau de la Roma, fiindcă prin ele literatura, arta religia și știința alcătuiesc elementele ce fac forță de transmisiune a bogăției sufletului mediteranean la toate popoarele în jurul Mediteranii, cât și dincolo de ea.

Spiritul roman își păstrează însă originalitatea, cu toată asimilările făcute.

proza la București, eși pentru prima dată în arena vieții publice. Ciocnirea fu atât de vehementă încât luase proporțiile unui mare scandal politic, care amenința cu compromiterea întregii cauze naționale în Ardeal!

ION BAILA

Cărți și oameni

DU SACERDOCE AU MARIAGE: I—LE PÈRE HYACINTHE (1867—1870), jurnal intim și scrisori publicate de A. HOUTIN și P.-L. COUCHOUD, editura Rieder & Co., Paris, 1927.

Colecția de studii intitulată *Christianisme* pe care o dirijează P. L. Couchoud, cu largă înțelegere și cu grija de a fi în curent cu spiritul modern, a ajuns la al 20-lea volum. Pe lângă generalități asupra evoluției religioase a omenirii și asupra istoriei creștinismului, s'au publicat în această colecție studii speciale asupra originilor, asupra credinței și științei în evul-mediu asupra raporturilor dintre creștinism cu probleme sociale (d. ex. cu *Revoluția franceză*) și cărți consacrate evoluției dogmelor creștine (*Fecioara Maria*, *Spovedania*). O serie de volume au fost consacrate textelor evanghelice; în traduceri noi însoțite de note și comentarii s'au publicat „A patra Evanghelie”, „Faptele Apostolilor”, *Scrisorile Sfântului Paul*, etc.

Asemenea colecție prezintă un interes deosebit nu numai pentru spiritele religioase, ci și pentru acele spirite științifice cari înțeleg că religia nu poate fi înlăturată — ci ea se poate menține dacă se adaptează marilor probleme culturale și nouilor trebuinți sufletești ale omului de azi.

Ultimul volum apărut e consacrat unei drame de conștiință considerată de P. L. Couchoud ca unul din cele mai mari fapte religioase din secolul al XIX-lea. Problema căsătoriei preoților catolici are o importanță care trece de cadrele Bisericii. P. Hyacinthe Loyson, călugăr și orator, scriitor și om de acțiune, a făcut gestul îndrăzneț, împotriva tuturor piedicilor. S'a căsătorit fâș: aceasta era concluzia „unei drame” care a durat patru ani; cel mai generos soldat al Bisericii catolice a fost, în acești ani, sfâșiat de aspirațiile sale de preot și de iubirea lui neînfrântă. Paucicul dramei e sporit de caracterul femeii „misterioase și miraculoase” care a devenit soția lui Hyacinthe Loyson. Era o

americană, catolică, puritană inrausigentă. În acest „duo” pasionat, dureros, uneori sublim, răsună glasurile alternate a două rase sufletești. Acest roman religios e încadrat de mari evenimente tragice, de Conciliul Vaticanului, războiul din 1870 schisma lui Doellinger...

Și Hyacinthe Loyson și d-na Mériman au avut câte un jurnal, în care au notat cu sinceritate momentele dramei lor sufletești. Fragmente din aceste jurnale sunt publicate în volum împreună cu scrisorile schimbate între ei. Orânduite cronologic, ele ne permit să urmărim desfășurarea acestei crize de conștiință, care a cuprins și pe alți câțiva preoți catolici, ca Gratry, Charles Perraud, Henri Perreyve. Abatele Gratry a iubit ani îndelungi pe d-na Mériman, care a fost însă dominată de suflul arzător al lui Hyacinthe. Chestiunea celibatului eclesiar, deși n'a fost rezolvată până azi, și-a găsit însă expresia culminantă în drama morală ai cărei eroi au fost cei patru mari preoți catolici pe cari i-am numit mai sus. P.-L. Couchoud și A. Houtin anunță publicarea unui nou volum de scrisori și extrase din jurnalele intime, pe cari însăși autorii lor ne-au păstrat cu indicația de a fi publicate după moartea lor, ca un exemplu de sinceritate și ca o consolare pentru acei cari suferă sub jugul Dogmei, „insetați de iubire”.

P. A.

„CONFIDENȚELE” LUI VERHAEREN

Sub acest titlu, o revistă din Bruxelles (*La Raison*, no. 20), reproduce răspunsurile date de poetul Emile Verhaeren unei serii de întrebări puse de *Les Annales* din Paris, în ajunul războiului european. Iată câteva răspunsuri: 1) Lucrați cu bucurie? — Aproape în totdeauna. 2) Ce este pentru dv. „viorea

lui Ingres? — Proza. 3) Cari ar fi cele cinci cărți pe cari le-ați lua în exil? — Homer, Shakespeare, Calderon, Victor Hugo și Dostoievski. 4) Cine e cel mai mare binefăcător al omenirii? — Isus. 5) Tânăra generație vi se pare superioară ori inferioară celei precedente? — Orice generație recentă e superioară celei precedente, pentru că ea posedă tinerețea proaspătă. 6) După Gioconda, tabloul la care ține cel mai mult e „Pelerinii din Emaus” al lui Rembrandt. 7) Dacă n'ar fi născut în Flandra, ar fi vrut să trăiască la Hamburg, aproape de port. 8) Verhaeren nu e feminist (în sens politic) și crede că entuziasmul e calitatea care poate asigura fericirea în secolul nostru atât de chinuit.

UN PORTRET AL LUI RAINER MARIA RILKE

Maurice Betz, care a tălmăcit în franceză unicul roman al lui Rilke, mort de curând: *Les Cahiers de Malte Laurids Brigge*, publică în *Europe* (No. 50, Februarie) o serie de note despre acel care a fost „ceva rar și mare, și care durează puțin: un poet”. Portretul lui Rilke e sesisant: „O față prelungă, sub o largă frunte abia atinsă de două mici dăre. O privire albastră care se îndepărta lesne; chiar dacă revenia la realitate, ea păstra sub frumoasa curbă a sprincenelor, ceva întrebător și mirat. Totuși ochii aceștia nu spuneau totul, nici cuta dela gură, puțin amară sub mustățile atârănânde. Acest chip nu devenia în adevăr el însuși, decât atunci când pleoaple ușor coborite păreau că rețin ceace se pregătea „dincolo”, grav și neprevăzut. Glasul său profund părea ca ultimul val, aproape potolit, al unei frământări lăuntrice”.

Rilke a călătorit mereu. A descoperit adevărata Italie, apoi Rusia — traducându din Dostoievski. Popasuri la Worpswede, unde întâlnește pe d-na Clara Westhoff. La Meudon câștigă protecția lui Rodin, al cărui secretar a fost câțva timp; la Paris cunoaște pe Gide și Verhaeren. Rătăcește apoi prin Provența, Suedia, Belgia, Danemarca, Egipt, Dalmatia, Spania. Războiul îl face să tacă, îndurerat, ca să reia apoi, la fărâmul Adriaticei, *Elegiile* sale începute în 1913, să traducă pe Paul Valéry, și să scrie el însuși admirabile poeme în limba franceză. Se stinge în vârstă de 52 ani la Montreaux în Elveția.

Curios destin, acel al lui Rilke! El e opus veacului său prin viața și opera lui, dar acest contrast îl face mare. O viață de fapt solitară, o interiorizare excesivă care transformă toate realitățile lumii. Valéry se mira de acest „abuz de intimitate cu tăcerea”. Rilke voia să se mențină în lumea creației pure. Chiar dacă privia „realitățile”, părea că le părăsește. Două versuri caracterizează admirabil viața și opera lui Rilke: „Aci, printre acei cari pleacă, să fii în împărăția trecerilor; — să fii un pahar care vibrează și care, cântând, el se și fărâmă...” Această imagine a fragilității revine adesea în poeziile lui Rilke, grele de aluziuni și de presentimente.

El transformă pe om în cetățean, precizând ideea care la Greci era numai vagă. Roma dă noțiunea că personalitatea unui cetățean e formată din totalitatea drepturilor sale. Luptele, cu problemele lor politice, ambițiile ce deosebesc pe cetățeanul roman, se citeșc în *De servitute* și *De amicitia* lui Cicero cât și în istoria lui Liviu și Tacit. Romanii aveau precisă convingerea eternității cetății lor. Începând cu binecuvântarea pe care zeii au dat-o cetății stropind-o cu sângele lui Remus. Aceeasă convingere se citește la toți poeții lor. Virgil, poetul la început național, apoi imperial al Romei azi universal, scrie cum Jupiter i-a zis lui Romulus că i-a dat un imperiu fără sfârșit și urmașii săi se vor răspândi peste tot pământul.

Dar nu numai Romanii, ci și Grecii credeau și mărturiseau același lucru. Plutarh zice că Roma e o sfântă vatră comună, ancoră pentru toate popoarele pământului, pe care D-zeu și timpul au creat-o. Și nu numai păgâni, dar și creștinii spun că Roma a fost lăsată pentru gloria popoarelor ce se vor naște prin ea. Eusebius la anul 300 și Tommas

d'Aquino la 1300, alții înainte și după ei, mărturisesc că Roma a fost făcută pentru a fi înlesnită învățătura creștină. Și Dante, sinteza lumii politice și creștine, spune în *De Monarhia* și în *Cântul II* din *Infern* același lucru. E deci, d-lor spune d. Panaitescu, istoricește sigur, că dacă s'a răspândit creștinismul așa de repede și intens, asta nu e datorită decât unității în care erau grupate toate popoarele sub același sceptru. Conștiința unei universalități a sufletului creștin „dincolo de viață, nu se putea prinde decât în universalitatea imperiului pământesc roman.

Deci de aceea e Roma eternă, fiindcă ea naște după sine popoare ce-i vor trăi viața în spiritul pe care i-a li l-a dat.

Cu spiritul de libertate cetățenească pe care Roma ni i-a dat, ne facem să ne întoarcem cu tot sufletul, cu întreaga noastră mândrie către ea. Fiindcă de nici un popor nu te poți apropia cu fiorul cu care te apropii de Roma. Și în civilizația noastră modern-technică, tot Roma ne va arăta puterea de înălțare către marea civilizație spirituală a omenirii.

Cronica muzicală

„LOHENGRIN“ LA OPERA ROMANA. CONCERTUL ASOCIAȚIEI DE MUZICA DE CAMERA. FESTIVITĂȚILE PENTRU COMEMORAREA LUI BEETHOVEN

Activitatea desfășurată de astă toamnă până acum la „Opera română“ cu greu ar lăsa să se întrevadă planul de lucru următor de direcțiunea artistică. Căci trecerea dela „Regele Ysului“ la „Gianni Schicchi“ și apoi la „Lohengrin“ este un zigzag, care nu exclude ca mâine să vedem pe afiș „Amfiparnasso“ de Orazio Vecchi sau „Irrelohe“ de Franz Schreker. Va să zică dela Lalo și Puccini, iată „Opera română“ vâslind îndărăt la Wagner din stadiul operii romantice. De fapt, pentru opera noastră bucureșteană, „Lohengrin“ nu este de cât o reluare. Însă, montarea datorită regisorului Constantin Pavel, direcțiunea muzicală incredințată maestrului Alfred Alessandrescu, ca și distribuția cu totul diferită a rolurilor, dau acestei reluări un deosebit relief, care prețuște cât o premieră. N'ar fi fără de interes o comparație între realizarea acestui spectacol de operă, de estimp și de odinioară. Dacă estimp punerea în scenă datorită lui Pavel depășește considerabil pe cea de odinioară, apoi, să recunoaștem distribuția rolurilor de acum este un categoric regres. Considerate în parte, vocile din actuala distribuție nu sunt nici decum de neluat în seamă. Dimpotrivă, Niculescu-Basu, Jean Atanasiu, Rabega și Magiari ca și Alexandra Feraru și Snejina, în parte, dau dovezi în fiecare seară de admirabile dispozițiuni vocale. Într-un ansamblu de operă ca „Lohengrin“, caracterul specific al fiecărei voci ca și cerințele fiecărui rol nu corespund însă necesităților de echilibrare și tendințelor de unitate. Alfred Alessandrescu birue și în Wagner, ca în tot ceia ce dirijează, cu sigura sa pregătire și cu temeinica sa cunoaștere. Aceasta însă nu se suprimă întotdeauna tot atât de puternic în muzicienii pe care îi conduce. În „Lohengrin“, de pildă, o oarecare șovăire și lăncezeală — mai sensibilă în primul act — provenită din pricina lipsei de aprofundare din partea corpului muzical împiedică să se afirme concepția de interpretare a valorosului nostru dirigent. Dar, deși am fi dorit o premieră de Wagner, sau chiar reluarea „Walküre“, sperăm că viitoarele reprezentațiuni ale lui „Lohengrin“ vor descoperi pentru fiecare interpret tot mai multe din inepuizabilele surse de expresiune conținute în operă și vom obține și un cât mai corect spectacol. Dela Alfred Alessandrescu suntem în drept să nădăjduim și să pretindem tot mai mult, în stimularea și coordonarea sforțurilor parțiale ale masei interpretelor.

Renunțata noastră „Asociație pentru muzica de cameră“ trece în al treilea an de existență și de muncă, pe care-l inaugurează cu concertul dat Miercuri, 16 Februarie c. în sala „Liedertafel“.

Din nou virtuozitatea tehnică ca și distinsa probitate artistică a vestiților noștri instrumentiști a fost viu aplaudată în executarea Quartetului de coarde în Re major de Tschaiçkowsky Patru Novellete pentru pian și quartet de coarde de Andricu și Nonetul pentru instrumente de coarde, flaut, oboi, fagot și corn de Spohr. Pe lângă membrii „Asociației“ Al. Teodorescu (violină), T. Popovici (violină), I. Thaler (violoncel), Dan Hauerlich (clarinet și violină II), Dan Simionescu (fagot) și P. Nijulescu (corn),

și-au dat concursul la acest concert d. Prunner (contrabas), B. Zelinsky (oboai), V. Jianu (flaut). Ca interes deosebit de ansamblu Nonetul de Spohr a oferit instrumentiștilor numeroase momente de a-și releva și valorifica însușirile. Iar în ceia ce privește noutatea și originalitatea, interesul a fost îndreptat spre cele patru novelete ale lui Andricu. Noua lucrare a lui Andricu păstrează aceeași cunoscută înclinare a autorului către atmosfera melodică autohtonă. Numai că, în loc să ia motivele din realitatea melodică inventată de popor, și să le prelucraze simfonia, Andricu procedează de astădată în alt chip. Își creează el însuși motivele. — S'ar zice — nu din reminiscențe de melos popular, ci din însuși elementele structurale ale melosului popular. Or, Andricu nu pare atât de temeinic cunoscător al muzicii populare și nici destul de clară intuiție nu vedește pentru caracteristicul românesc. Dacă tendințele sale sunt de susținut, apoi mijloacele de realizare au neapărată nevoie de sprijinul unor studii mai atente asupra constituției tonale și ritmice a cântecelor populare.

Anul acesta, la 26 Martie, se împlinesc o sută ani dela moartea lui Beethoven.

În toate țările de cultură, data aceasta a prilejit manifestațiuni impresionante în memoria puternicului geniu muzical din Bonn. Țara românească a ținut să nu rămână mai prejos. Nu suntem informați — cum în această privință avem, bunăoară știri din străinătate — asupra amănunților de organizare, și asupra comitetului ce se va fi format pentru dirijarea activității festivităților comemorative. Și nici nu putem afirma, în deplină cunoștință de cauză, dacă importanța acestui însemnat eveniment cultural a fost sesizată de factorii responsabili și dacă înaltul guvern a aderat și și-a însușit modul cum a fost ordăduită serbătorirea. Fapt este că Joia trecută, invitațiuni speciale emanaute dela Fundația culturală „Principele Carol“ a strâns sub bolta „Ateneului Român“, în jurul Majestății Sale Regina și a oaspeților regali, pe numeroși demnitari ai Statului, reprezentanți ai culturii, ai armatei, ai presei, etc., spre a asista la concertul de gală inaugurator al festivităților beethoveniene. Surprinderea cea mare a fost însă apariția la pupitrul de diriginte al orhestrii „Filarmonicii“, a dirijorului german Hermann Scherchen, apreciat interpret al muzicii moderne. Nu înțelegem de ce fusese chemat un german la conducerea acestui concert festiv, când în țară se afla George Enescu, expresiunea cea mai definitivă și autentică a geniului muzical românesc. Doar în vremea aceasta Enescu concerta ca violonist la Ateneul popular „Obor“. Fără a micșora într-o nimic valoarea propagandei muzicale întreprinsă de Enescu, dar ni se impune o firească întrebare: Nu prezintă centenarul morții lui Beethoven nici atât interesul pentru prestigiul muzical al țării noastre? Atunci cum s'a consimțit ca dirijerea artistică muzicală a serbărilor să fie incredințată unui muzicant străin, care, pe lângă altele, nu este nici un nume consacrat în arta sa? Iar, alături de maestrul Enescu, ce avem în țară și alți muzicoleni români cărora ar fi putut să li

LA „REGINA MARIA“, OMUL DE ALTĂDATĂ DE PORTORICHE
CEL MAI SRALUCIT SUCCES AL D-NEI MARIOARA VENTURA

N'am simțit emoție așa de mare, de mult, cum am simțit la reprezentarea clasicei piese a lui Portoriche, „Omul de altădată“, cu d-nele Ventura, Marioara Zimniceanu-Theodorescu, Marieta Sadoveanu și d-nii Tony Bulandra, Maximilian și Finți.

Piesa e extraordinară. Reprezentarea e admirabilă, atât prin creațiile rolurilor, cât și prin punerea în scenă a foarte icsusitului director de scenă, d. Soare.

Familia Fontanet locuște de cinci ani la țară. Duce o viață liniștită de întremare și morală și materială. D. Fontanet își ispășește cuminte viața sburdalnică de altădată. D-na Fontanet muncește cu devoțiune toată ziua. Amândoi urmăresc cu sârguință desvoltarea fiului lor Augustin în vârstă de 16 ani, sensibil ca o mimoză, romantic și semănând aidoma mamei sale, ca sentimentalitate fecundă.

Viața e liniștită acolo, la țară. D-na Fontanet își iubește bărbatul, știe că acum e numai al ei. Din când în când doar e turburată de amintiri din vremea când d. Fontanet era altfel, când ea — și simțea umilită dragostea, fiindcă bărbatul iubit o înșela. Tresare și acum în ea, gelozia de atunci. Tresare poate mai des fiindcă vede cât de mult îi seamănă feciorul, ca înclinări depresiv sentimentale. Și suferă sărmana mamă la gândul, că și fiul său din cauza firii lui (firea lor) va avea de îndurat necazurile, hărăzite sentimentalilor.

Acolo la țară, în atmosfera pașnică și de reculegere, familia Fontanet e ajutată de devoțiunea unei tinere funcționare, Catherine.

Iar pitorescul îl împrăstie generos, bătrânul Chavasioux, tatăl d-nei Fontanet, sgârcit și slujnicar.

Deodată apare însă în liniștita atmosferă a familiei Fontanet, d-na Allain. A venit acolo în sat să-și ia o moștenire.

D-na Allain e tânără, frumoasă, ispititoare, cochetă și deci dornică de a avea succese.

D. Fontanet nu se mai poate stăpâni în cadrul fericirii casnice. Redevine „omul de altădată“, curtenitor, infidel, dornic de a stăpâni femeia, care-i iese în cale.

D-na Fontanet simte că soțul său din nou va păcătuți. Ii spune.

Își sfâșie sufletul suferind, că-și pierde iarăși bucuria; îi aruncă în față toată grozăvia chinurilor ei de femeie, care-și iubește bărbatul, își deșiră pasiunea ei de geloasă, — care-și păstrează ca armă de apărare, gelozia. (Pentru ea, gelozia e ca un instrument de precizie). Totuși nu poate să gonească din casă, pe femeia

se atribue cinstea de a contribui la serbătorirea lui Beethoven?..

Nu înțelegem de ce s'a adoptat tocmai forma de îndepărtare a reprezentanților muzicii românești de la o asemenea festivă împrejurare.

GEORGE DIACU

care i-a răsturnat liniștea, fiindcă își dă seama, că și fiul său, feciorelnicul romantic Augustin iubeste pe d-na Allain. Tragică situație!

Pe deoparte, gelozia femeii înșelată. De altă parte, sentimentul de mamă înțelegătoare a sufletului fiului ei, răvășit de prima dragoste, — de dragostea vișată de el.

Scena aceasta e de-o măreție clasică. Mama roagă pe femeia, care o jignește să o ajute. Să nu afle copilul, cu sufletul plâpând, că iubita lui, e amanta tatălui. D-na Allain convine. Dar Augustin află. Și urmează catastrofa. Copilul e adus în agonie în brațele mamei și după câteva clipe moare. Durerea e nebună. Mama e uluită. Cu atât mai năpraznic uluită, cu cât fusese mai mare, mai profundă, mai ireparabilă asemănarea între sufletul ei și al copilului. Avea senzația, că-l poartă încă în ea.

Iar tatăl fiindcă deverfise „omul de altădată”, se socotește ucigașul Copilului.

N'aș putea acum să citez o altă piesă, în care să fie o mai atentă grijă de gradarea stărilor sufletești, de ierarhizarea nuanțelor și de respectul lirismului.

Poate, că sunt unele lungimi în actul I. E însă atâtă îndrăgostire de expunerea motivelor emoționale, care vor determina drama, încât le ascultăm cu respirația reținută.

Reînvierea pasională a „omului de altădată”, complexitatea stării de suflet a femeii biciuită de gelozie și a mamei, care-și apără copilul; trăsnetul presupunerii mamei, că fiul îi e pierdut din cauză că tatăl epoișt n'a înțeles drama din sufletul copilului îndrăgostit, — toate, toate sunt înfățișate complet, real. Trebuie să-ți spui, că n'ar putea fi altfel.

D-na Ventura este d-na Fontanet.

Am văzut-o pe d-na Ventura în toate piesele, pe care le-a jucat la noi. Rolul d-nei Fontanet dă prilejul d-nei Ventura să desfășoare toată gama de extraordinar de bogate, de ample nuanțe ale virtuților d-sale artistice, care sunt într'adevăr covârșitoare.

D-na Marioara Zimniceanu-Theodorescu a fost d-na Allain.

A mai încerca să relev impozantul talent al acestei artiste așa de distinsă prin atitudine și superioară înțelegere de a grada, mi se pare nepotrivit.

D-na Marioara Zimniceanu-Theodorescu și-a impus de mult o autoritate, pe care acum, — jucând alături de Ventura, — și-a înălțat-o pe planul întâi.

În rolul modest al funcționarei Catherine, a fost excelenta artistă, d-na Marieta Sadoveanu.

D. Fontanet, „omul de altădată”, a fost d. Tony Bulandra, căruia i-aș spune că —d-sa obișnuit cu biruințele — de mult n'a obținut un succes mai deplin, ca în acest rol. E cert, că d. Tony Bulandra a dat rolului lui Fontanet, toată căldura expresivității d-sale de valoros artist.

Augustin, copilul firav și romantic, a fost d. Finți. Greu rol foarte greu. Dar ce frumos ce inteligent, ce bine l'a susținut d. Finți.

Pitorescul bătrân Chavasioux a fost d. Maximilian, care e desigur unul dintre cei mai iscusiți creatori de roluri pitorești.

Inheiu aceste rânduri, cu regretul, că s'ar putea să fie intelectuali din Capitală cari să nu fi văzut piesa „omul de altădată” și să nu fi aclamat pe cea mai strălucită artistă română, pe d-na Marioara Ventura.

B. CECROPID

SNOBII

Reproducem cu o justificată satisfacție, articolușul cu titlul de mai sus pe care-l publică în ziarul „Cuvântul” d. profesor universitar Nae Ionescu. Într-o societate infectată de snobism, ca a noastră, astfel de adevăruri trebuiesc cât mai des repetate. Când glasul ce le rostește, ure pe lângă curajul atitudinii și îndreptățirea competenței, ecoul este cu atât mai sensibil cu cât — oamenii simpatici, frumoși și bine îmbrăcați. Nu știu dacă veniseră să asculte sau să se vadă. Și una și cealaltă din operațiuni e probabil tot așa de importantă.

I-am văzut mai zilele trecute, la conferința publică a lui Keyserling. Cea mai mare parte din ea — femeii și bărbați — oameni simpatici, frumoși și bine îmbrăcați. Nu știu dacă veniseră să asculte sau să se vadă. Și una și cealaltă din operațiuni e probabil tot așa de importantă.

Fapt e că au aplaudat la sfârșitul conferinței. Din convingere sau din obligație. Dar au aplaudat... fără menajamente. Cu un fel de uitare de sine, care m'a impresionat.

Ce au aplaudat — asta e o altă chestiune. E adevărat, o conferință frumoasă, și dacă nu chiar bine încheiată, bine expusă, deși cam obositoare. Conținutul ei? Am urmărit-o pas cu pas, frază cu frază. Keyserling nu este nici pe departe un gânditor original. O știam ceva mai de mult. Dar chiar în așa grad, cum s'a doverit Vineri seară, nu mi l-am inchipuit nici odată. De-alungul celor o sută zece minute, cât a durat vorbirea, nu am isbutit să descoper, nu o singură idee originală, ceea ce ar fi ceva, dar nici măcar o observație personală. Toate lucruri cunoscute, cari plutesc în aer, pe cari le știm cu toții. Și nici măcar gândite din nou atunci. Nu ați băgat de seamă că, deși bogată în idei și în fapte, deși expusă într-o formă foarte plăcută și amuzantă, conferința nu a fost deloc sugestivă? E natural. Un vorbitor nu este sugestiv și nu-și frământă auditorul decât atunci când gândește pe loc. Keyserling nu a făcut-o.

Ideile? Să vorbim puțin de ele. Dacă o anumită insuficiență logică — pe care o bănuiesc congenitală, — și o anumită lipsă de disciplină științifică nu l'ar fi împiedecat să tragă — greșit — anumite consecințe cari, din faptele și premisele lui nu se pot trage, am fi putut reconstitui toată conferința lui Keyserling din... articolele „Cuvântului”. Peste punctul nostru de vedere, balticul conferențiar — care își zice german, dar care ca structură sufletească, o afirmăm încă odată, nu e — trece numai prin atitudinea sa panteistă de o vagă culoare cabalist-ludaică, atitudine întru nimic fundată în restul considerațiilor, era să zice convingător sale.

Am identificat în sală cel puțin cinci persoane, rumâni de-ai noștri, cari cu o pregătire de cel mult un sfert de ceas, ar fi putut face o conferință pe aceeași temă, tot așa de interesantă și poate ceva mai sugestivă. Oamenii ăștia fac toți conferințe publice în București. Foarte frumoase și foarte bogate. Dar în sălile lor nu am văzut nici odată publicul pe care l-am văzut aseară. Este pentru că acest public nu are nevoie să asculte lucruri pe care poate le cunoaște? Nu. Nu le cunoaște. I-am văzut aseară, i-am văzut cum se „pamau” la auzul atator lucruri „noi”. Dar, vedeți, „asmea bună” nu vine la o conferință românească...

Am avut un 1906 pentru apărarea limbii românești. Pe când unul pentru apărarea gândirii noastre?

CONFERINTE DESPRE PLASTICA

„Sindicatul Artelor Francoase” organizează un ciclu de trei conferințe ale artelor plastice. Ele vor avea loc în sala Fundației Regelui Carol I în ordinea următoare: SĂMBĂTĂ 25 FEBRUARIE ORE 8

seara, d. prof. Izigara Samurcaș va vorbi despre „Pictorul” Gr. Gogorescu”. SĂMBĂTĂ 5 MARTIE, ora 6 seara, d. Șt. Nenișescu critic de artă, va vorbi despre „Probleme ale stilisticii române dela arta populară până la Luchian”. SĂMBĂTĂ, 12 MARTIE, ora 6 seara, D-l O. W. Cisek critic de artă va vorbi despre „Pictorul Luchian”. Într-acea generală lei 20. Biletete se găsesc la „Cartea Românească” (secția picturii) și în seara conferinței la Fundație.

PREMIU

Revista Cele Trei Crisuri a anunțat anul trecut un premiu de 2500 lei pentru cele mai bune articole ale rubricii „Mișcarea culturală pe frontiera de Vest”.

Zilele trecute întrunindu-se comisia s'a oferit acest premiu d-lui A. Davidescu Satu-Mare și d-lui Birăescu din Timișoara.

PREMIILE S. S. R.

Joi, 24 Febr. 1927 orele 3 p. m., s'a ținut Adunarea generală a S. S. R. pentru decernarea premiilor pe anul acesta.

Au candidat:
Premiul I. A. Brătescu-Voinesți în valoare de 25.000 lei.

C. Ardeleanu „Diplomatul, Tăbăcarul și actrița”.

V. Demetrius „Vieți zdrobite”.

Ionel Teodoreanu „La Medeleni”.

Premiul C. A. Rosetti al ziarului „Viitorul” în valoare de 20.000 lei.

Ort. Papadat-Bengescu: „Concert de muzică de Bach”.

Vasile Savel: „Vadul hoților”.

Premiul de poezie Socec în valoare de 20.000 lei.

Ion Pilat: „Biserica de altădată”.

A. Toma: „Poezii”.

Premiul de poezie al S. S. R-ului în valoare de 6000 lei.

Perpessicius: „Scut și targă”.

G. Talaz: „Soare”.

Premiul de proză al S. S. R-ului în valoare de 4000.

Eug. Boureanu: „Povestiri de pe dealuri”.

Speranță: „Casa cu nalbă”.

Premiul Benvenisti, în valoare de 2000 lei.

N. I. Herescu: „Cartea cu lumină”.

N. Milcu: „Grădina de sifed”.

Se va mai acorda de asemenea și un premiu de 1000 lei pentru cel mai bun sonet al anului.

S. S. R. acordă din cinci în cinci ani premiul Nic. Filimon, în valoare de 25.000 lei pentru încoronarea activității unui scriitor.

Alegerea se va face între d-na Elena Farago și d-nii Ion Minulescu și Corneliu Moldovan.

PREMIILE AU FOST ATRIBUITE:

Premiul „Nicolae Filimon” (25.000 lei): Ion Minulescu cu întreaga operă poetică; Premiul Ministerului Artelor (25.000 lei): C. Ardeleanu cu romanul „Diplomatul, tăbăcarul și actrița”; Premiul „C. A. Rosetti” al ziarului Viitorul (20000 lei): Vasile Savel cu „Vadul Hoților”; Premiul „Socec” de poezie (10.000 lei): Ion Pillat cu „Biserica de altădată”; Premiul de poezie S. S. R. (6000 lei): Perpessicius cu „Scut și targă”; Premiul de proză S. S. R. (4000 lei): Eugen Boureanu cu „Povestiri de pe dealuri”; Premiul „Benvenisti” pentru debutanți (2000 lei): George Dumitrescu cu „Căpșoacă pentru Madona mică”; Premiul „Ion Perpessicius” pentru sonet (1000 lei): Ad. I. Căpșoacă cu sonetul „Astrida”.

E C O U R I

REDACTIONALE

□ Citatul extras în n-rul trecut din eseuul d-lui Nichifor Crainic: „Între Apollo și Isus” a apărut fără mențiunea că a fost tipărit în *Gândirea*, an. VII, nr. 1, pe Ianuarie 1927.

□ Vor colabora în numerele viitoare: Al. Marcu C. Ardeleanu, Ion Călugăru, Vinăla Paraschivescu, Radu Boureanu, N. Milcu, George Doru-Dumitrescu, Horica Mumaiuanu, Virginia Gheorghiu, Alexandru Colorian, G. Carapanca, Aurel Locusteanu, etc., etc.

SCRIITORII

□ D. Vasile Savel al cărui roman *Vadul hoșilor*, apărut în cursul anului 1926, a fost așa de bine primit de critica noastră, a pus sub tipar un volum de nuvele: *Seara a tresprezece*.

Volumul apare până la 10 Martie a. c.

□ A apărut într-o elegantă tipăritură și cu o sugestivă copertă — operă a pictorului N. N. Nonita — volumul de poezii: *Evadări* al d-lui G. Nichita.

Poezie de accentuată intelectualitate, al doilea volum de versuri al d-lui G. Nichita contribuie tot mai mult la autonomia temperamentului său poetic.

□ D. I. Buzdugan ale cărui traduceri din Blok au fost urmărite cu interes în paginile acestei reviste, a pus sub tipar un volum de poezii originale: *Podgorii de aramă*.

Vom publica — începând cu numărul acesta — o serie din poemele inedite ale d-lui Buzdugan.

CERCUL „SBURATORULUI”

În ședința delă 20 c. d. C. Brăescu a citit din volumele sale de schițe.

D-l U. Benador un act dintr-o piesă originală. S'au mai citit versuri din alți câțiva poeți.

Asisă d-na și d. E. Lovinescu, d-na și d. Ramiro Ortiz, d-na și d. Gibory, d-na Cella Deavrancea, Lahovary, Icu Archip, Sanda Movilă și d-nii F. Aderca, G. Nichita, Pompiliu Constantinescu, I. Valerian, I. Cornea, etc.

EXPOZIȚII

Astăzi Duminică 27 Febr., are loc la „Cartea Românească” vernisagiul expoziției „Grupul celor patru” Expun: St. Dumitrescu, O. Han, Fr. Șirato și N. N. Tonitza.

CĂRȚI NOI

Hedda Gabler dramă în 4 acte de Henrik Ibsen, ediția a III-a, tradusă de B. Marian editura Cartea Românească, București, 12 lei.

LITERATURA ESPERANTO

O nouă culegere de poeme originale în Esperanto, ale poetului ungar, Iuliu Baghy, se află sub tipar.

REVISTE

□ GÂNDIREA (VII. 1. Ianuarie 1927): Versuri, publică d-nii V. Voiculescu, ale cărui „Poeme cu ingeri” au apărut de curând; Ion Pillat și Adrian Maniu; cronici; d-nii O. W. Cisek, I. Marin Sadoveanu și despre Bucura Dumbravă scriitoarea decedată acum un an de zile, scrie în stilul să meșteșugit d. Emanoil Bucuța, Biografie, confesiuni, critică, acest studiu va sta în pragul înțelegerii viitoare a Bucurei Dumbravă.

□ INTEGRAL (III Febr.-Martie 1927.

Număr închinat expoziției de pictură a d-lui M. H. Maxy. D. Ion Călugăru scrie despre arta pictorului. D. B. Fun-

doianu publică poeme din ciclul *Priveliștilor*:

În ziua albă ca o furturie
Cu struguri, cu caise și zămoși
Clowni și-au lipit surâsul de-alifie
Și mușchi de hârtie pentru Moși.

Ne-așteaptă trenuri cu viteză nouă
Sopârle printre sinele de fier
Și dimineața cu cercei de rouă:
Să răsturnăm balcoanele cu cer.

REVISTE

□ A apărut o quadruplă (3-6) fascicolă din FAVONIUS, revistă pentru studii literaturilor clasice în dezvoltarea lor și în legătură cu literaturile moderne, pe care o îngrijeste cu deosebită atenție d. N. I. Herescu. În sumar: Poezii antice în românește editibrial; Polemica dintre antici și moderni de Tudor Viau; Satira III-a de Juvenal, trad. de I. M. Marinescu; Din lirica lui Horațiu de N. I. Herescu; Cronica publicațiilor și cărților o semnează d-nii: N. I. Herescu și Al. Popescu-Telega. Vom reveni.

□ Societatea de mâine (IV 6-7, 13 și 20 Februarie 1927): Despre originile breslei la Români, scrie d. N. Ghiulea; despre activitatea lui Ion Slavici la „Tribuna din Sibiu d-l Olimpiu Boitoș, d-l Petre Suciu continuă prețioasa bibliografie a Ardealului; d-l Ion Băilă introduce cu acest număr o pagină pentru micile întreprinderi, pentru meseriași și muncitori. E un preludiv pentru viitoarele monografii pe bază sociologică pe care d. Băilă le socotește necesare.

DESZOLTAREA ROMANULUI ROMANESC

□ Primum delă d. Leon Feraru, compatriotul nostru, profesor la Universitatea Columbia din New-York, un extras al schiței sale critice *The development of the rumanian novel* (dezvoltarea romanului românesc) publicată întâi în *The Rumanic Review*, vol. XVII. December, 1926 nr. 4.

E o fugară trecere în revistă a romanului românesc delă „Manoil” al lui Polintineanu până la „Medelenii” lui Ion Teodoreanu, Negreșit nu poate fi vorba de un studiu cât de sumare caracterizări, pe autori și opere.

Pitorești pentru cercetătorul străin, în special cele trei pagini de peti ale bibliografiei în care romancierii delă ței mai obscuri până la cei mai de seamă sunt înșiruiți alfabetic cu o dată, două biografice și însoțiți de titlurile, în românește și englezește ale operilor lor.

Râvna d-lui Leon Feraru merită toată lauda pentru serviciul pe care-l face literaturii române în America.

STRABUNI AI LUI TRAIAN

□ În convorbirea oferită *Vieții literare* d. Jean Bart pune la punct chestiunea originii poporului român, în rândurile „Dela noi se exportau grâne în Grecia încă de pe timpul lui Demostene. Se făcea un comerț întins dela noi pentru că eram în drumul negustorilor. Viața a curs continuu în ținuturile noastre. Este cel puțin copilărească fabula ce ni se predă în școli că Traian care a venit în părțile noastre a omorât pe toți Daci și a întemeiat poporul românesc. În realitate lucrurile nu sau petrecut tocmai așa. A fost o evoluție lentă și logică pe calea comerțului internațional...”

„Începută, desigur de pe vremea lui Demostene...”

BIBLIOTECA POPULARA PETRE ARMENCEA FUNDATA ÎN 1896 BRAILA

Biblioteca Petre Armencea a fost întemeiată în Martie 1896, de un grup de tineri, cari doriau să aibă la îndemână cât mai multe cărți. Întâiul fondator a fost Vasile Panaitescu, astăzi medic colonel și profesor la Inst. Medico-Militar; apoi D. Perianu, avocat, poetul Cerna și alții.

Dar cel care a lucrat intens la bibliotecă, și a stăruit să i se dea o înghebare temeinică, pentru ca mai târziu să poată deveni publică, a fost Petre Armencea. El ia conducerea în 1901. După el urmează la conducere o serie de tineri stăruitori, cari au lucrat pentru mărirea bibliotecii. Și în 1908, i se dă definitiv bibliotecii un caracter public.

Dela 1908 până astăzi, a continuat să fie deschisă publicului, fără întrerupere. În 1926 biblioteca a obținut personalitate morală.

Activitatea bibliotecii în 1926. — Față de anul precedent, se înregistrează un spor de 3096 cărți citite. Totuși numărul cititorilor n'a crescut în același măsură. Au fost 500 de cititori în 1925, iar în 1926 au fost 526 de cititori. Numărul cărților consultate în anul 1925 este de 8524, pe când în 1926 numărul lor se ridică la 11.620. Deci, în medie, avem 17 cărți pentru un cititor în 1925 și 22 în 1926.

Se constată în același timp că sunt aproape aceiași cititori ca și în anul trecut.

Dacă cititorii se obișnuiesc a consulta mai des cărțile, nu în aceeași proporție avansează și disciplina, care trebuie să se observe față de oficiile bibliotecii. Sunt cititori cari țin acasă cărțile împrumutate, cu mult peste termenul fixat de regulament. Cu această obișnuință, nici cea mai mare bibliotecă n'ar avea posibilitatea să îndeplineze pe cititorii săi. De aceea, biblioteca Armencea se vede constrânsă de a da cea mai riguroasă interpretare regulamentului său. În bună funcționare, cărțile trebuie să aibă rularea fixată în regulament, ca să poată fi folosite de câți mai mulți cititori.

Iată acum statistica pe 1926. S'au citit 11620 cărți și reviste. Au fost 526 cititori. 392 d-l cititori au fost scolari, restul de 134, profesori, avocați, studenți, funcționari, învățători, meseriași, etc.

Repartizând pe specialități cărțile citite, avem: 6975 din literatura română, 2270 din literatura franceză, 750 din știință, 450 din filosofie, 312 din istorie, 288 din sociologie și 575 din celelalte literaturi și din alte specialități.

Donațiile în cărți, au fost în număr de 218 exemplare diferite.

Biblioteca a primit cu mare bucurie, 44 scriori inedite ale poetului Cerna, dăruite de D-l Dr. Colonel V. Panaitescu, prietenul poetului.

Prin îngrădirea Cercului de studii al bibliotecii, s'a ținut, în 1926, la Braila, conferințele domnilor: D. Gusti, Nae Ionescu, B. Cecropide, N. Dașcovici, Cezar Popescu, etc. Ciclul acesta de conferințe, care va continua și în 1927, e promogător activității de studii asupra ținutului Braila. În vacanțele anului 1926, biblioteca a dat serbări în satele unde avea înființate biblioteci filiale.

Revistele primite de bibliotecă în 1926: *Ramuri*, *Gândirea*, *Les Nouvelles Littéraires*, *Viața Românească*, *Idocea Europeană*, *Tara Noastră*, *Transilvania*, *Natura*, *Revista Istorică*, *Revue Historique*, *Revista de filosofie*, *Roma*, *Jumieca Literară*, *Universul Literar*, *Făt-Frumos*, etc.

